

Den samfunnsvitenskapelige fakultet

-

Institutt for sosialfag

Barnevernstjenestens møte med barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder

Master i sosialfag

Irene Haver

Mai, 2023

Veileder: Erik Paulsen

**MASTERSTUDIUM I SOSIALFAG
MASTERGRADSOPPGAVE**

SEMESTER: Vår – 2023

FORFATTER/MASTERKANDIDAT: Irene Haver

VEILEDER: Erik Paulsen

TITTEL PÅ MASTEROPPGAVE:

Norsk tittel: Barnevernstjenestens møte med barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder

Engelsk tittel: Child protective services' work with children who have behavioral difficulties and who are under the age of criminal responsibility

EMNEORD/STIKKORD:

Atferdsvansker, utvikling, selvforståelse, foreldrekapasitet, oppvekstmiljø, forebygging, endringsarbeid, tverrfaglig samarbeid og institusjonsplassering

ANTALL SIDER: 80

STAVANGER

29.05/2023

Irene Haver

DATO/ÅR

Kandidatens navn

Forord

Denne studien markerer slutten på mitt to-årige masterstudie i sosialfag. Det har vært to spennende og lærerike år som har gitt både kunnskap og gode refleksjoner. Tusen takk til mine medstudenter som har bidratt med motivasjon og kunnskap gjennom disse to årene. Jeg ønsker også å rette en takk til Oxford Brookes University for et spennende og lærerikt semester på utveksling.

Gjennom masteroppgaven har jeg fått mulighet til å fordype meg i et spennende område innenfor det barnevernfaglige feltet. Utarbeidingen av studien har gitt meg lærdom, utfordringer og interessant kunnskap og informasjon. Jeg vil rette en stor takk til alle informantene som tok seg tid til å stille opp til intervju. Tusen takk for at dere delte deres erfaring, men også kunnskap og gode refleksjoner. Disse intervjuene var både lærerike og motiverende, og gjorde studien mulig å skrive.

Takk min veileder, Erik Paulsen, for støtte fra studiens start til slutt. Dine konstruktive tilbakemeldinger, gode innspill og råd, gjorde det mulig å komme i mål i studien.

Til slutt ønsker jeg å takke familien min for støtte, oppmuntring og hjelp gjennom hele studien.

Stavanger, mai 2023.

Irene Haver

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	7
1. Innledning	8
<i>1.1 Begrunnelse for valg av tema</i>	8
<i>1.2 Avgrensing i studien</i>	9
<i>1.3 Studiens hensikt og formål</i>	10
<i>1.4 Problemstilling</i>	10
<i>1.5 Begrepsavklaring</i>	10
2. Teoretiske rammebetingelser	11
<i>2.1 Atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder</i>	11
<i>2.2 Atferdsvanskenes utvikling</i>	12
2.2.1 Barns kognitive utvikling	14
2.2.2 Barns utvikling i et samfunn	14
<i>2.3 Konsekvenser av atferdsvansker</i>	16
<i>2.4 Barnevernstjenestens ansvar for barn med atferdsvansker</i>	17
2.4.1 Barnevernstjenestens ansvar	17
2.4.2 Barnevernstjenestens tidlige innsats	17
2.4.3 Barnevernstjenestens vurderinger	18
2.4.4 Barnevernstjenestens atferdstiltak	19
2.4.5 Vilkår for institusjonsplassering av barn under kriminell lavalder	20
2.4.6 Positive og negative sider ved institusjon	22
3. Metode og analyse	22
<i>3.1 Valg av metode og design</i>	23
<i>3.2 Utvalg</i>	24
3.2.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier	24
3.3.2 Rekruttering	24
<i>3.3 Datainnsamling</i>	26
3.3.1 Individuelle og semi-strukturerte kvalitative intervjuer	26

3.4 Dataanalyse	27
3.4.1 Transkribering	27
3.4.2 Analyse	27
3.5 Validitet og reliabilitet	29
3.5.1 Validitet	29
3.5.2 Reliabilitet	30
3.6 Forskningsetiske vurderinger	31
3.6.1 Personverntjenester for forskning.....	31
3.6.2 Frivillig deltakelse og samtykke.....	31
3.6.3 Beskyttelse av informantenes integritet og anonymitet.....	31
3.6.4 Oppbevaring av data.....	32
4.Funn	32
4.1 Hvordan ansatte i barnevernstjenesten beskriver atferdsvansker hos barn	32
4.1.1 Hvordan definerer ansatte i barnevernstjenesten atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder?	33
4.2.2 Hvilke konsekvenser har alvorlige atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder?	33
4.1.3 Informantenes forståelse av hvorfor atferdsvansker utvikles	34
4.2 Hvordan arbeider ansatte i barnevernstjenesten med barn som har atferdsvansker? 35	
4.2.1 Forebyggende arbeid med atferdsvansker	35
4.2.2 Endringsarbeid av atferdsvansker	37
4.3 Hvilke faktorer gjør at noen barn likevel blir plassert på atferdsinstitusjon?	40
4.3.2 Faktorer ved barn	41
4.3.2 Faktorer ved foreldre	42
4.3.3 Faktorer ved barns miljø.....	43
4.3.4 Faktorer ved barnevernstjenesten.....	45
5.Diskusjon	46
5.1 Hvordan beskriver ansatte i barnevernstjenesten atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder?	47
5.1.1 Definisjon av atferdsvansker.....	47
5.1.2 Utvikling av atferdsvansker	48

5.1.3	<i>Konsekvenser av atferdsvansker</i>	49
5.2	<i>Hvordan arbeider barnevernstjenesten med barn som har alvorlige atferdsvansker?</i>	51
5.2.1	<i>Forebyggende arbeid med atferdsvansker</i>	51
5.2.2	<i>Endringsarbeid av atferdsvansker</i>	54
5.3	<i>Hvilke faktorer gjør at barn under kriminell lavalder blir plassert på atferdsinstitusjon?</i>	57
5.3.1	<i>Vurdering av institusjon</i>	57
5.3.2	<i>Faktorer ved barn</i>	59
5.3.3	<i>Faktorer ved foreldre</i>	60
5.3.4	<i>Faktorer ved barns miljø</i>	61
5.3.5	<i>Faktorer ved barnevernstjenesten</i>	63
5.4	<i>Forslag til videre forskning</i>	65
5.4.1	<i>Påvirkning av BTI modellen og oppvekstreformen</i>	65
5.4.2	<i>Barnas selvforståelse</i>	65
5.4.3	<i>Foreldrene sine opplevelser av barna</i>	65
6.	Avslutning	65
7.	Referanser	66
8.	Vedlegg	71
10.1	<i>Intervjuguide</i>	71
10.2	<i>Informasjonsskriv til aktuelle informanter</i>	73
10.3	<i>Samtykkeerklæring</i>	77
10.4	<i>Svar fra Personverntjenester for forskning (Sikt)</i>	78

Sammendrag

Barnevernstjenesten har et ansvar for å gi nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling. I denne gruppen av barn og unge, har barnevernstjenesten også et ansvar for barn som har alvorlige atferdsvansker. Formålet med denne masteroppgaven var å få en bredere forståelse av hvordan barnevernstjenesten møter barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder. Hensikten i studien var å innhente ny og lærerik informasjon som gi en økt forståelse om barnevernstjenestens arbeid med barn som har store atferdsvansker og hvorfor noen plasseres på atferdsinstitusjon. For å undersøke studiens formål ble følgende problemstillingen valgt: *«hvordan beskriver ansatte i barnevernstjenesten sitt arbeid med barn som er under kriminell lavalder og som har alvorlige atferdsvansker?»*. Denne problemstillingen var mulig å undersøke ved bruk av flere ulike innfallsvinkler, og det ble dermed brukt forskningsspørsmål for å avgrense studien. Hensikten med forskningsspørsmålene var å få svar på problemstilling gjennom spørsmål om hvordan barnevernstjenestens ansatte beskriver hva alvorlige atferdsvansker er, hvordan barnevernstjenesten arbeider med barn som har alvorlige atferdsvansker og hvilke faktorer som gjør at noen barn under kriminell lavalder blir plassert på institusjon. For å best mulig svare på problemstilling og forskningsspørsmål ble det valgt kvalitativ forskning i studien, videre med et fokus på kvalitative individuelle intervjuer.

Det ble på grunnlag av valgt metode gjennomført seks individuelle intervjuer av ansatte i barnevernstjenesten. Funnene i studien viser at de ansatte i barnevernstjenester mener at individers forståelse av atferdsvansker er betydelig for hvordan barn med atferdsvansker blir møtt, men at det kan være utfordrende å forstå hva atferdsvansker omhandler. Studien viser videre at det kan være utfordrende å vite hva atferdsvansker handler om, men at både konsekvenser og utvikling er av betydelig for å forstå hva atferdsvansker handler om. Funnene viste videre at barnevernstjenesten arbeider med atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder på to ulike nivå. Funn i studien viser at ansatte i barnevernstjenesten beskriver arbeidet sitt med atferdsvansker gjennom forebyggende arbeid og behandlende arbeid, hvor der videre fremheves at begge nivåene møter utfordringer og har mangler. Til slutt viser funne i studien at de ansatte i barnevernstjenesten ser på plassering på atferdsinstitusjon som en siste løsning i barnevernstjenestens møte med atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder. Studien viser at institusjon ikke er en løsning ansatte i

barnevernstjenester ønsker, men at det i noen tilfeller er unngåelig. Dette er fordi barnevernstjenestene kommer i situasjoner hvor tiltak gjerne ikke har effekt, og hvor barn enda er skadelidende og utsetter seg for ting som vil ødelegge for barna. Videre viser studien at institusjonsplasseringen ifølge de ansatte i barnevernstjenesten kan skyldes faktorer i barn, faktorer i familien, barns totale miljø og innsatsene barnevernstjenesten har gjort.

1. Innledning

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Det var under et praksisopphold i en barneverntjeneste at interessen for barn som har atferdsvansker ble vekket. Jeg fikk observert og erfart en institusjonsplassering av et barn under den kriminelle lavalderen, en alder hvor jeg ikke trodde institusjonsplassering var et aktuelt tema. Dette brakte interesse for forebyggingen i tiltakene barneverntjenesten hadde gjennomført med barnet og familien i forkant av plasseringen. Samtidig skapte det spørsmål til hvorfor barneverntjenester kommer i situasjoner hvor disse mildere tiltakene senere ender opp som institusjonstiltak. På bakgrunn av dette, ønsker jeg å undersøke nærmere hvordan barnevernstjenesten arbeider med barn med atferdsvansker og hvorfor barnevernstjenester kommer i situasjoner hvor barn under den kriminelle lavalderen blir plassert på institusjon.

Gjennom et systematisk litteratursøk på barnevernstjenestens arbeid med atferdsvansker kom det frem at det er begrenset med forskning på barn under kriminell lavalder. Det er derimot mye forskning på ungdommer som er innenfor den kriminelle lavalderen. Likevel tydeliggjør tidligere forskning at atferdsvansker hos barn er blitt et mer aktuelt tema (Røde Kors, 2020; Bufdir, 2021). I den tidligere forskningen blir det vektlagt hvorfor atferdsvansker utvikles. Noen av de betydelige faktorene som blir nevnt her er, risikofaktorer, beskyttelsesfaktorer, kognitive utvikling, miljø og sosialisering (Røde Kors, 2020; Bufdir, 2021; Aase et al., 2020; Grünfeld, et al., 2020; Helsedirektoratet, 2018). Samtidig vektlegges det barnevernsfaglige arbeidet med atferdsvansker. Her drøftes begreper som tidlig innsats, tverrfaglig arbeid, atferdstiltak, medbestemmelse og barnets beste (Konradsen & Konradsen, 2018; Bufdir, 2021; Berg et al., 2020; Aase et al., 2020; Solholm & Jakobsen, 2009; Helsedirektoratet, 2018). Dermed får den tidligere forskningen frem at det er flere faktorer som påvirker hvordan atferdsvansker utvikles og hvordan barnevernstjenesten bør møte vanskene.

På tross av dette er det begrenset forskning om resultatene av tiltakene, og de faktorene som senere påvirker til en institusjonsplassering av barn under den kriminelle lavalderen. Det kommer samtidig tydelig frem i litteratursøket at fokuset knyttet til institusjonsplassering har og er på de barna som er innenfor den kriminelle lavalderen og som snart skal ut i voksenlivet (Barnevernsloven, 2021, §6-1, Prop. 133L 2020-2021; Grünfeld, et al., 2020). Den begrenset forskningen på barn under kriminell lavalder gir begrensninger i forståelsen av barnevernstjenestens arbeid med barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder, samt hvilke faktorer som gjør at disse barna blir plassert på institusjon. Dette har bidratt til valg av tema i studien. Her ønsker jeg å finne mer kunnskap om hvordan barnevernstjenesten forebygger og behandler barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder, men også finne kunnskap om hvorfor noen av disse barna likevel blir plassert på barnevernsinstitusjon.

1.2 Avgrensning i studien

Atferdsvansker er et bredt begrep, som blir møtt av flere sosialfaglige felt (Jávo, 2010, s.92). Likevel gir problemstillingen avgrensning på barnevernstjenestens arbeid med atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder. Studien avgrenses dermed til en liten gruppe barn barnevernstjenesten er i kontakt med. Selv om denne gruppen er liten, vil atferdsvansker hos barn være på ulike nivå. For å avgrense atferdsvansker vil studien omhandle de barna som har alvorlige atferdsvansker. Dette handler om barn lovgivningen er utydelig på og som vi samtidig vet lite om. Både Straffeloven og Barnevernsloven fremhever at barna under kriminell lavalder ikke har samme vilkår som barn innenfor den kriminelle lavalder (Barnevernsloven, 2021 §§6-1, 6-2). Det spesielle med barna under kriminell lavalder er at de i lovene blir omtalt som barn som mangler både modenhet og bevissthet, men at det også er barn det kan være mer utfordringer å gjøre vurderinger av (Barnevernsloven, 2021 §§6-1, 6-2).

Utvikling av atferdsvansker hos barn er et stort begrep å redegjøre, og vil derfor kun beskrives kort, for å gi en forståelse av barnevernstjenestens arbeid. Likevel vil det være en avgrensning i hvilke deler av det barnevernsfaglige arbeidet som nevnes. Studien vil nevne noen tiltak, men det vil her være fokus på barnevernstjenestens vurderinger.

1.3 Studiens hensikt og formål

Formålet med masteroppgaven er å få en bredere forståelse av hvordan barnevernstjenesten møter barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder. Studien ønsker å undersøke hvordan ansatte i barnevernstjenesten arbeider med barn som har store atferdsvansker og hvilke faktorer som har en betydning for at noen av disse barna senere plasseres på atferdsinstitusjon. Dette omhandler barnevernstjenestens vurderinger, barneverntjenestenes muligheter og hva som gjør at barn blir plassert på institusjon. Hensikten i denne studien er å innhente ny og lærerik informasjon som kan gi en økt forståelse om barnevernstjenestens arbeid med barn som har store atferdsvansker og hvorfor noen av barna plasseres på atferdsinstitusjon.

1.4 Problemstilling

Denne studien ønsker å undersøke hvordan barnevernstjenesten forebygger og behandler atferdsvansker, og hvilke faktorer som gjør at barn likevel blir plassert på barnevernsinstitusjon. For å undersøke barnevernstjenestens arbeid med barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder, er det valgt følgende problemstilling i studien:

«Hvordan beskriver ansatte i barnevernstjenesten sitt arbeid med barn som har alvorlige atferdsvansker og som er under kriminell lavalder?»

Problemstilling i studien kan undersøkes med flere ulike innfallsvinkler, og det blir derfor brukt forskningsspørsmål for å avgrense og spisse studien.

Forskningsspørsmål:

1. Hvordan beskriver ansatte i barnevernstjenesten atferdsvansker hos barn under kriminelle lavalder?
2. Hvordan arbeider barnevernstjenesten med barn som har atferdsvansker?
3. Hvilke faktorer gjør at barn under kriminell lavalder blir plassert på atferdsinstitusjon?

1.5 Begrepsavklaring

1.5.1 Atferdsvansker

Statistikk av Bufdir (2020) angir at om lag 5 prosent av barne- og ungdomsbefolkningen i Norge er rammet av atferdsvansker (Bufdir, 2020). Begrepsavklaringen av atferdsvansker

viser at det er ulike yrkesfaglige kunnskapsgrunnlag i forståelsen av hva atferdsvansker handler om (Jávo, 2010, s. 92). Ettersom masteroppgaven rettes til atferdsvansker i barnevernstjenesten, vil begrepsavklaring knyttes til barnevernstjenestens kunnskapsgrunnlag. Begrepsavklaringen av Bufdir (2021) viser at atferdsvansker hos barn og unge i barnevernstjenesten ofte handler om en atferd som bryter med samfunnets normer, regler og forventninger, og som ikke påvirkes av konsekvensene handlingene utløser. Videre vises det at disse handlingene innebærer blant annet kriminalitet, vold, motarbeiding av voksen autoritet og rusbruk (Bufdir, 2021, s. 16).

Atferdsvanskene vil etter barnevernsloven omtales som alvorlige dersom barn begår alvorlige eller gjentatte lovbrudd, har vedvarende problematisk bruk av rusmidler, eller har en annen form for utpreget normløs atferd (Barnevernsloven, 2021, §6-2). Prop. 133 L (2020-2021) utdyper at denne atferden omhandler alvorlige volds- og sedelighetsforbrytelser, serier av tyveri og hæververk, omfattende bruk av rusmidler vurdert i lys av barnas alder og omfang, eller en kombinasjon av kriminalitet, rusbruk og uheldige miljø (Prop. 133 L, 2020-2021). Loven tydeliggjør at alvorlige atferdsvansker ikke omhandler innadvendte atferdsvansker alene, men av en kritisk og destruktiv atferd hvor barna gjerne unndrar seg omsorg (Prop.133 L, 2020-2021).

1.5.2 Kriminell lavalder

I Norge blir den rettslige reguleringen av skyldvne i kriminelle handlinger regulert av lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven - strl) § 20. Straffeloven §20 første ledd oppgir at barn som er under 15 år ikke er strafferettslig ansvarlig på tidspunktet den kriminelle handlingen oppstår, noe som vil si at den kriminelle lavalderen i Norge er 15 år (Straffeloven, 2005, §20). I Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) ble det fremhevet at denne skyldvnen omhandlet et minstemål av bevissthet, modenhet og sjelelig sunnhet (Ot.prp.nr.90, (2003-2004), s. 216-217). Loven fremhever dermed at barn under kriminell lavalder ikke har en tilstrekkelig bevissthet, modenhet og sjelelig sunnhet, noe som vil skille utviklingen på barna under 15 år og barna som er 15 år og eldre (Ot.prp.nr.90, (2003-2004), s. 216-217).

2. Teoretiske rammebetingelser

2.1 Atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder

En betydelig faktor i barnevernstjenestens møte med atferdsvansker er forståelsen av hva atferdsvansker er. Jávo (2010) mener at begrepene atferdsvansker, atferdsproblemer og

atferdsavvik ofte brukes synonymt hos barn. Likevel mener Jávo (2010) at begrepene ofte skaper forvirring ettersom de brukes forskjellig (Jávo, 2010, s. 92). Grøholt et al. (2015) mener barns atferds fra tid til annen vil være «forstyrret». For å sette dette i en kontekst forklarer de videre at barn kan vise en asosial atferd, men at denne type atferd vil forsvinne etter en tid (Grøholt et al., 2015, s. 51). Dette utsagnet støttes av Bufdir (2021) som mener at barn vil vise atferdsvansker i løpet av barndommen sin. Dette i et forsøk på å utvikle sosiale ferdigheter, mestre utfordringer og teste grenser (Bufdir, 2021, s. 16). Likevel forklarer Grøholt et al. (2015) og Bufdir (2021) at noen barn vil utvikle et mønster med atferdsvansker (Grøholt et al., 2015, s. 51; Bufdir, 2021, s. 16). Bufdir (2021) vektlegger at slike alvorlige atferdsvansker kjennetegnes av gjentatt fysisk aggressiv atferd uten påvirkning av konsekvenser, vedvarende fiendtlighet, lovbrudd, rømming, vold og motarbeiding av voksen autoritet (Bufdir, 2021, s. 16).

Bufdir (2021) skiller mellom en utviklingspsykologisk og en medisinsk-diagnostisk forståelse for å vurdere alvorlighetsgraden av atferdsvanskene. Innenfor den utviklingspsykologiske tilnærmingen blir en dimensjonal forståelse av atferdsvansker vektlagt. Dette omhandler en eksternaliserende atferd, som vil betegnes som problematisk og normbrytende. Den medisinsk-diagnostisk tilnærmingen gjør i motsetning til den utviklingspsykologiske en kategorisering av atferd (Bufdir, 2020, s.16-17). Grøholt et al. (2015) forklarer hvordan atferdsforstyrrelsene kan være varierte og det brukes derfor ulike betegnelser for å kartlegge hvor atferdsvanskene foregår, og hvor alvorlige atferdsvanskene er. Gruppen F91, underlagt ICD-10 skiller mellom atferdsforstyrrelser i familie (F91.0), usosialisert atferdsforstyrrelse (F91.1) og sosialisert atferdsforstyrrelse (F91.2). Disse betegnelse legger vekt på at noen barn og ungdom bare vil vise atferdsforstyrrelser i hjemmet, andre alene ute i samfunnet, mens noen viser atferdsavvik sammen med jevnaldrende (Grøholt et al., 2015, s. 51-52).

2.2 Atferdsvanskenes utvikling

Bufdir (2021) mener at det ikke er et enhetlig system som kartlegger forekomsten av atferdsvansker (Bufdir, 2021, s. 29). Likevel forklarer Bunkholt og Kvaran (2015) at barn har ulike årsaker til atferdsvansker, og hvor høy og lav risiko har betydning for hvilke atferdsvansker barn utvikler (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 352). Røde Kors (2020) forklarte at dette i stor grad handler om hvilke risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer barna har. Videre omtaler Røde Kors (2020) risikofaktorer som elementer som kan øke risikoen for utviklingen av atferdsvansker, men beskyttelsesfaktorer på den andre siden kan dempe risikoen for

utviklingen av atferdsvansker.. Røde Kors (2020) forklarte, i likhet med Bunkholdt og Kvaran (2015), at disse faktorene kan gi en forklaring på hvorfor noen barn og unge har atferdsvansker (Røde Kors, 2020, s. 12).

Bunkholdt og Kvaran (2015) forklarte at barn med mange og omfattende risikofaktorer ofte har en høy risiko for utvikling av varige og alvorlige atferdsvansker. Bunkholdt og Kvaran (2015) omtaler barna som tidlige, hvor barna ofte viser tegn til atferdsvansker i tidlig barndom (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 352). Dette vises igjen i Bufdir (2021) sin underbygde teori om tidlig-start mønster av atferdsvansker. Bufdir (2021) forklarte at disse barna viser atferdsvansker tidlig fordi de er mer sårbare. Dette handler ifølge Bufdir (2021) om barnas risikofaktorer, hvor barn i tidlig-start mønster ofte har vært eksponert for flere ugunstige oppvekstbetingelser. Bufdir (2021) mener at disse barna viser høyt nivå av eksternaliserende atferdsvansker, da blant annet en forstyrrende, regelbrytende og aggressiv atferd. Samtidig har mange av disse barna sider med seg selv som gjør at atferdsvanskene utvikles. Bufdir (2021) forklarte at barna kan ha konsentrasjonsproblemer, vanskelig selvkontroll og lærevansker. Bufdir (2021) mener dette er risikofaktorer som kan føre til rusmiddelproblemer, mer alvorlige atferdsvansker og mentale helseplager (Bufdir, 2021, s. 16-17).

Bunkholdt og Kvaran (2015) forklarte at noen barn også vil ha lav risiko for varige og alvorlige atferdsvansker. Bunkholdt og Kvaran (2015) forklarte at dette er barn som ikke har like mange risikofaktorer, og hvor barna samtidig ikke viser tegn til atferdsvansker før i ungdomsalderen (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 352). Dette vises igjen i Bufdir (2021) sin underbygde teori om sein-start mønster av atferdsvansker. Bufdir (2021) forklarte at dette er barn som viser atferdsvansker først fra 12-14 årsalderen, hvor atferdsvanskene vanligvis avtar inn mot tidlig voksen alder. Disse har i likhet med det tidlig-start mønsteret, problemer med selvkontroll og alvorlig atferd. Likevel har disse barna ifølge Bufdir (2021) mindre atferdsvansker knyttet til nevropsykologiske faktorer. Bufdir (2021) forklarte at dette handler om at barna har vært utsatt for mindre risikofaktorer enn de barna som følger et tidlig start mønster. Bufdir (2021) forklarte at atferdsvanskene dermed ofte handler om at barna utvikler atferdsvansker gjennom identitetssøking og sosiale prosesser i fremprovosert gruppepress (Bufdir, 2021, s. 17).

Utviklingsbanene gir dermed en forståelse av at atferdsvansker utvikles på bakgrunn av barns risikofaktorer i den kognitive og sosiale utviklingen. For å forstå hvordan disse

risikofaktorene påvirker utvikling av atferdsvansker må vi se på betydningen av barns kognitive utvikling, samt barns utvikling i et samfunn.

2.2.1 Barns kognitive utvikling

Grøholt et al. (2015) nevner at det i nevrobiologiske studier har kommet frem at barn med atferdsvansker har nedsatt evne til å forstå at det er en forbindelse mellom sin egen atferd og dens konsekvenser. Samtidig nevner de at denne nedsatte sensitiviteten påvirker barns evne til å lære passende atferd (Grøholt et al., 2015, 56).

Knyttet til den kognitive utviklingen forklarer Grøholt et al. (2015) at det i tillegg kan komme svikt i eksekutive funksjoner og kognitiv kontroll. Dette kan blant annet være redusert kognitiv fleksibilitet og impuls kontroll, som igjen kan føre til nedsatt evne til å blant annet løse problemer og tilpasse atferd til omgivelsene. Grøholt et al. (2015) mener at noen barn med atferdsforstyrrelse viser grunnleggende mangler i kognitiv funksjon. Den ene mangelen i kognitiv funksjon er kognitiv og emosjonell empati. Den kognitive empatien betegner det å sette seg inn i andres intensjoner og tanker, mens den emosjonelle empatien er en emosjonell reaksjon på andres følelser (Grøholt et al., 2015, s. 56-57).

2.2.2 Barns utvikling i et samfunn

Schiefløe (2011) mener atferdsavvik kan ses på som et individuelt og et systembestemt fenomen. Her støtter Schiefløe (2011) Grøholt et al. (2015) sin forklaring om den biologiske og psykotiske påvirkningsfaktoren for atferdsavvik. Likevel fokuserer Schiefløe (2011) på omgivelsene sin påvirkning. Han mener mangelfull sosialisering kan påvirke evnen til å skille mellom rett og galt, samt utviklingen av empati (Schiefløe, 2011, s. 383).

Kvellido (2015) forklarer sosialisering som individets utvikling til å bli et aktivt samfunnsmedlem. Sosialisering prosessen er livslang prosess, og vil kunne lede individer til å bli selvstendige aktører som både påvirker og blir påvirket av samfunnet de lever i (Kvellido, 2015). Kvellido (2015) sitt utsagn om sosialisering vises igjen hos Schiefløe (2011), som videre har forklart sosialisering som en prosess hvor individ tilegner seg kunnskapen, ferdighetene og meningene som er nødvendige for at individet skal kunne delta i et samfunn. Schiefløe (2011) forklarer at denne prosessen starter allerede når barn blir født. Primærsosialisering, som betegnes som den grunnleggende sosialiseringen, er barns sosialisering med

kjernefamilien. Her bygges viktige individuelle fundamenter som påvirker den individuelle formingen i den senere sekundærsosialiseringen (Schiefloer, 2011, s. 288-291). Foreldre vil derfor ha en viktig rolle i å gi barn kunnskap og lærdom som de trenger for senere sosialisering i samfunnet. Dette utsagnet støttes av Kvello (2015) som vektlegger at foreldre er barns viktigste sosialiseringsarena (Kvello, 2015).

Videre knytter Kvello (2015) foreldre til den mest alvorlige risikofaktoren barn har. Han mener en mangelfull omsorg kan bidra til nedsatt kognitiv fungering. Knyttet til den nedsatte kognitive fungeringen mener han at omsorgssvikt kan føre til vanskelig emosjonsregulering hvor barna gjennom en misforståelse av seg selv tyr til raserianfall, liten empati, lav sosial kompetanse og lavt egenverd (Kvello, 2015). Bufdir (2021) støtter Kvellos (2015) utsagn, og vektlegger at manglende omsorg i hjemmet kan øke risikoen for utviklingen av alvorlige atferdsvansker (Bufdir, 2021, s. 18).

Samtidig som den manglende omsorgen vektlegges av Kvello (2015) og Bufdir (2021), vektlegger Røde Kors (2020), sammen med Bufdir (2021) og det kongelige justis- og beredskapsdepartementet (2021) hvordan hele barnets oppvekstmiljø kan påvirke utviklingen av atferdsvansker (Røde Kors, 2020; Bufdir, 2021; Meldt. St. 34, 2020-2021). Ifølge sosiologisk forskning opererer et individ som sosiale aktører i en sosial struktur. Schiefloer (2011) vektlegger hvordan den sosiale strukturen er et ordnet mønster av sosiale elementer. Disse elementene plasserer individet i forhold til hverandre, samtidig vil den sosiale strukturen gi føringer, begrensinger og muligheter for atferd og tilpasning. Dette betegner ordninger for arbeids- og ansvarsdeling, ordninger for fordeling av makt, prestisje og materielle goder, samtidig lover og regler som regulerer samhandling og relasjoner (Schiefloer, 2011, s. 201-204).

En sentral samfunnsaktør i barns liv og selve sekundærsosialiseringen er skole. Røde Kors (2020) mener skole både kan være en risiko- og en beskyttelsesfaktor. De forklarer videre hvordan skole for noen blir en utfordring (Røde Kors, 2020, s. 12). Schiefloer (2011) mener barn med atferdsvansker kan ha utfordringer med å følge de normer og tilpasninger skolen har, noe som videre vil være risikofaktorer som kan resultere i sosial ekskludering og negative følelser og responser (Schiefloer, 2011, s. 383-403). Frønes og Strømme (2014) forklarer videre hvordan disse barna kan ha manglende tilknytning til det større normative fellesskapet, men kan ha en tilslutning til avvikende miljøer. Dermed kan barna som er ekskludert søke

andre barn som også er ekskludert, og da etablere miljøer som kan bli en risiko for utviklingen av forsterket atferdsvansker (Frønes & Strømme, 2014, s. 30-31).

2.3 Konsekvenser av atferdsvansker

Aase et al. (2020) forklarer hvordan atferdsvansker kan medføre konfliktfylte relasjoner til jevnaldrende, foreldre, lærere og/eller autoriteter. Samtidig som konsekvensen av konfliktfylte relasjoner, har flere barn og unge tilleggsproblemer. En av disse er kriminalitet. Aase et al. (2020) mener atferdsvansker ofte omfatter kriminalitet. Videre vektlegges det hvordan vansker med regulering av atferd og det å forholde seg til normer og regler på skolen og hjemme, for noen barn er en risiko for utvikling av atferdsvansker som omfatter lovbrudd (Aase et al., 2020, s. 20). I 2020 gjennomførte SSB en studie, hvor resultatene viste at 3055 barn under 15 år var siktet for lovbrudd. Dette viste en stor økning fra 1927 barn i 2015. SSB (2020) bemerket seg likevel at økningen var størst i antall siktelser og ikke i antall siktede. Dette tyder på en økning i gjentatt kriminalitet i samfunnet, samtidig som en bekymringsverdig tendens blant de aller yngste (SSB, 2020).

En rapport av Røde Kors (2020) er viktig for forståelsen av kriminalitet hos barn under den kriminelle lavalderen. Denne viser til at antallet av tyveri, vold og mishandling representerer kriminaliteten hos de yngre barna. Samtidig viser den en økt bekymring for at gjentakelse av kriminalitet øker (Røde Kors, 2020, s. 7). Bufdir (2021) vektlegger at den mest aktive gruppen av kriminelle barn har lavere debutalder enn andre. De mener at jo flere lovbrudd et barn har begått, desto lavere var debutalderen til barnet (Bufdir, 2021, s. 19). Dette viser til en bekymringsfull endring i samfunnet.

Som en del av den bekymringsfulle endringen i samfunnet, forklarer Aase et al. (2020) at bruk av rusmidler også har også hos barn og unge siden 2019 (Aase et al., 2020, s. 20). Etter legemiddeloven §24 første ledd og §31 andre ledd er det forbudt å besitte og bruke narkotika, noe som dermed kan bidra til økt kriminalitet i samfunnet (Legemiddeloven, 1992, §24, §31). Biong og Ytrehus (2018) mener at rusmiddelmisbruk kan medføre avvikende atferd og annen kriminalitet. Videre vektlegger de at rusproblematikk hos barn er belastende for barna selv, foreldrene og søsken. I noen familier medfører dette dårlig samspill hvor foreldrene står i situasjoner hvor de føler seg håpløse og bekymringsfulle for hvordan de skal møte og ta vare på sin egen familie (Biong & Ytrehus, 2018, s. 217). Likevel forklarer Biong og Ytrehus (2018) foreldre som både risiko- og beskyttelsesfaktor for barns rusmiddelproblematikk. De

mener foreldre kan påvirke rusmiddelmissbruk gjennom blant annet manglende samhold og vanskelige emosjonelle forhold. Samtidig mener Biong og Ytrehus (2018) at foreldre gjennom emosjonell støtte, motivasjon og oppmuntring kan bidra til en reduksjon av rusmiddelmissbruket, men at foreldrene i flere av disse tilfellene trenger støtte og hjelp fra det øvrige hjelpeapparatet for å gjennomføre dette (Biong & Ytrehus, 2018, s. 217).

2.4 Barnevernstjenestens ansvar for barn med atferdsvansker

2.4.1 Barnevernstjenestens ansvar

Det følger av barnevernslovens formålsbestemmelse § 1-1 at barnevernstjenestens hovedoppgave er å «sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid» (Barnevernsloven, 2021, § 1-1). Bufdir (2023) vektlegger hvordan denne sikringen også omfatter de barna som står i fare for å begå straffbare handlinger eller har begått straffbare handlinger. Videre vektlegger Bufdir (2023) hvordan barnevernstjenestens ansvar for denne gruppen er å hjelpe barn og ungdom med alvorlige atferdsvansker og ivareta barns omsorgssituasjon når foreldrene svikter. Videre vektlegger Bufdir (2023) hvordan den generelle ansvarsoppgaven til barnevernstjenesten er å gi forebyggende arbeid, gjennomføre undersøkelser, utrede saker, gi hjelpetiltak, gjennomføre frivillige plasseringer av barn, fremme tvangstiltak for fylkesnemnda, følge opp barn som har blitt plassert og godkjenne fosterhjem (Bufdir, 2023, s. 20). Det vil dermed si at barnevernstjenesten vil ha en viktig rolle i vurderingen av og møte med atferdsvansker.

2.4.2 Barnevernstjenestens tidlige innsats

Når barn kommer i situasjoner hvor omsorgssituasjon og atferd gjør at de har et særlig behov for hjelp, skal barnevernstjenesten etter barnevernloven § 3-1 iverksette frivillige hjelpetiltak som både skal møte barns og foreldres behov, men også bidra til positiv endring (Barnevernsloven, 2021, § 3-1). Köhler-Olsen (2022) forklarer hvordan det i ny lov har vært vektlagt økt vekst på tidlig innsats og forebygging (Köhler-Olsen, 2022, s. 241). Dette har kompt frem i ny lov, hvor barnevernstjenesten etter barnevernsloven §1-10, «skal sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker» (Barnevernsloven, 2022, §1-10). I Prop.133 L (2020-2021) vektlegges det at loven vises til at tiltak skal iverksettes så tidlig som mulig når atferdsproblemer eller omsorgssvikt oppstår. Dette gir

barnevernstjenestene en plikt til å iverksette tilstrekkelige undersøkelser på et tidlig stadium, samt at denne tidlige innsatsen skal ivareta barns behov (Prop. 133L, (2020-2021), s. 108).

Konradsen og Konradsen (2018) fremhever at kunnskapsgrunnlag i tidlig innsats er et viktig felt knyttet til forebygging atferdsvansker hos barn (Konradsen & Konradsen, 2018). Likevel vektlegger Bufdir (2021) at identifisering av barn i risiko er en utfordring. Bufdir (2020) mener at denne utfordringen knyttes til manglende tiltak og tilbud, samt tilgjengeligheten av de tiltakene som trengs (Bufdir, 2021, s. 10). Påstanden om utfordringene støttes av Helsedirektoratet (2018) som mener at det i dokumentasjon og kunnskap vises at utsatte barn og unge ikke oppdages tidlig nok. Helsedirektoratet (2018) viser til at dette gjør at atferdsvanskene hos barn og unge blir vanskeligere å håndtere. Helsedirektoratet (2018) mener likevel at denne utfordringen knyttes til manglende identifisering i skoler og barnehager, som videre skal melde sin bekymring til barnevernstjenesten. Helsedirektoratet (2018) mener at barnevernstjenester ikke klarer å møte barn og unge alene, og at de dermed er avhengige av det tverrfaglige samarbeidet rundt seg i identifiseringen av utsatte barn og tjenestetilbudene barn har rundt seg (Helsedirektoratet, 2018, s. 3).

2.4.3 Barnevernstjenestens vurderinger

Hensyn til barnets beste

Barnevernstjenestene har grunnleggende rettigheter og prinsipper de må ta med i vurderinger og beslutninger. Som en menneskerettslig forpliktelse og overordnet og grunnleggende prinsipp skal barnevernets vurderinger være til barnets beste (Prop. 133L (2020-2021), s. 55). Det følger av Grunnloven § 1-4 annet og tredje ledd at handlinger og avgjørelser som berører barn, skal være til barnets beste som et grunnleggende hensyn (Grunnlov, 1814, §104). Denne er også nedfelt som menneskerettslig forpliktelse i barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1. Her følger det at alle handlinger som berører barn i offentlige eller private velferdsorganisasjoner, administrative myndigheter, domstoler eller lovgivende organer, skal som grunnleggende hensyn vektlegge barnets beste (Barnekonvensjonen, 1991, art 3). I barnevernsloven er dette nedfelt i barnevernsloven §1-3, og innebærer at alle vurderinger og gjennomføringer barnevernstjenesten gjør skal være til barnets beste (Barnevernsloven, 2021, §1-3).

Mildeste inngreps prinsipp

For å beskytte barn og foreldre for unødvendige tiltak, praktiserer barnevernstjenesten etter det mildeste inngreps prinsipp i både undersøkelser og valg av tiltak (Ellingsen & Østerhaug, 2014, s. 66). Dette betegner en rett til at barnevernstjenestene ikke skal gjennomføre mer inngripende tiltak enn det som er nødvendig, hvor tiltak etter barnevernloven må være i samsvar med målene barnevernstjenesten skal oppnå (Ellingsen & Østerhaug, 2014, ss. 66-67). Ellingsen og Østerhaug (2014) vektlegger at en utfordring med det mildeste inngreps prinsipp er reduserte valg av tiltak på grunnlag av manglende informasjonsgrunnlag (Ellingsen & Østerhaug, 2014, ss. 66-67). Bufdir (2022) forklarer at prinsippet likevel gir barnevernstjenestene et pålegg om å vurdere hjelpetiltak før det fattes vurdering om inngripende tiltak (Bufdir, 2022, s. 22).

Hensyn til retten til å bli hørt

I barnevernstjenesten er også begrepet brukermedvirkning en grunnleggende rettighet i avgjørelser og vurderinger med barn og deres foreldre. Det følger av barnevernsloven § 1-4 at barn som er i stand til å danne egne meninger, skal ha en rett til å medvirke i forhold som vedrører barn (Barnevernsloven, 2021, §1-4). Videre har barn rett til tilstrekkelig informasjon, men ikke minst rett til å bli lyttet til og få egne meninger vektlagt (Barnevernsloven, 2021, § 1-4).

Denne retten er også gitt som menneskerettslig forpliktelse i FNs barnekonvensjon artikkel 12, som i likhet med barnevernsloven, vektlegger barns rett til å si sin mening i det som vedrører dem, samtidig som denne meningen skal vektlegges (Barnekonvensjonen, 1991, art 12).

2.4.4 Barnevernstjenestens atferdstiltak

Statistikk hos SSB (2022) viser at 50 520 barn og unge fikk barnevernstiltak i 2021 (SSB, 2022). Noen av disse tiltakene er rettet til forebygging og redusering av atferdsvansker hos barn og unge. Flere av disse tiltakene er multi systemiske, på grunnlag av tanken på at utviklingen av problematferd gjerne ses på som multi systemisk, som vil si at problemet er knyttet til flere miljøfaktorer i barns liv (Bufdir, 2021). Resultatene av de psykososiale multisystemiske tiltakene, som rettes mot flere sosiale systemer, viser en reduksjon i atferdsvansker hos tenåringer. Et av de mest benyttet tiltakene her er multisystemisk terapi

(MST), et tilbud til familier med ungdom mellom 12 og 18 år som viser alvorlige atferdsvansker, rusproblematikk og kriminalitet. Bufdir (2021) forklarer at tiltaket er skreddersydd til den enkelte familien, hvor en terapeut møter familiene med intensive besøk som fokuserer på kommunikasjon, konflikthandtering samarbeid og deltakelse (Bufdir, 2021).

For barn og unge med atferdsvansker og rusmisbruk viser resultatene at funksjonell familieterapi (FFT) også gir en reduksjon hos vanskene deres. Funksjonell familieterapi (FFT), er ifølge Bufdir (2021) et tilbud for familier med ungdom mellom 11 og 18 år. Dette tiltaket foregår gjennom samtaler med terapeut som blant annet skal bidra med forståelse, kjennskap, kommunikasjon, konflikthandtering og bedre foreldreferdigheter (Bufdir, 2021). FFT er sammen med MST tiltak som benyttes i tilfeller hvor barn og unge er i risiko til å bli plassert utenfor hjemmet.

Andre forebyggings- og endringstiltak for atferdsvansker, rettes i følge Bufdir (2021), mot foreldre, for å kunne gjøre endringer i foreldrenes oppdragerpraksis. Tanken med disse tiltakene er at endringen av oppdragerpraksis kan bidra til at foreldrene kan veilede barna til positive endringer i atferd (Bufdir, 2021). Noen av disse tiltakene er Parent Management Training Oregon (PMTO), Tidlig innsats for barn i risiko (TIBIR), De utrolige årene (DUÅ) og Aggression Replacement Training (ART). Disse tiltakene har et stort fokus på foreldrenes kunnskap og forståelse av antisosial atferd og positive foreldreferdigheter. Denne kunnskapen og forståelsen gis gjennom ulike typer foreldreveiledning, karlegginger, ferdighetstreninger og drøftinger, hvor målet er at det negative samspillsmønsteret mellom barn og foreldre skal bli brutt (Bufdir, 2021). Resultatene av disse tiltakene viser at tiltaket identifiserer, forebygger og endrer atferdsproblem på et tidlig og senere tidspunkt (Bufdir, 2021).

2.4.5 Vilkår for institusjonsplassering av barn under kriminell lavalder

Selv om tiltakene viser positive resultater i forebygging og endringsarbeid av atferdsvansker, viser statistikk av SSB at 865 barn likevel ble plassert på barnevernsinstitusjon i 2021 (SSB, 2022). Bufdir (2022) avslører at flertallet av disse plasseringene var barn mellom 13 og 17 år. Bufdir (2022) oppgir at 761 barn mellom 13 og 17 år ble plassert på barnevernsinstitusjon (Bufdir, 2022). Utfordringen med statistikken er at Bufdir (2022) forklarer at store deler av denne statistikken viser til barna i alderen 15 til 17 år, noe som vil si at det ikke finnes en tydelig statistikk for barna som er under kriminell lavalder (Bufdir, 2022). Selv om det mangler statistikk på barna mellom 13 og 14, viser statistikken at 73 barn var under 13 år på

tidspunktet plasseringen skjedde (Bufdir, 2022). Det vil si at det er over 73 barn under kriminell lavalder som plasseres, men det er ikke statistikk på hvor mange over 73 der er.

Disse institusjonsplasseringene må etter lovgivningen har vilkår i barnevernsloven § 4-4 eller kapittel 6. Barnevernloven §4-4 omhandler en akutt plassering, hvor barnevernets leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndighetene kan treffe akuttvedtak om institusjonsplassering dersom barn i henhold til vilkår i barnevernsloven §6-2 viser alvorlige atferdsvansker gjennom alvorlige lovbrudd, problematisk bruk av rusmidler, eller annen form for utpreget normløs atferds (Barnevernsloven, 2021, §§ 4-4). Dersom akuttvedtaket skal forlenges, må barnevernstjenesten gjennom en begjæring til barneverns- og helsenemnda innen to uker fra vedtakstidspunktet (Barnevernsloven, 2021, § 4-4).

Dersom barnevernstjenesten skal plassere barn uten samtykke fra foreldre og barn, må plasseringen følge vilkår etter barnevernlov § 6-2 (Barnevernsloven, 2021, § 6-2). Denne vurderingen vil i likhet med barnevernsloven §4-4 har vilkår i alvorlige atferdsvansker hos barn, hvor barna på tidspunkt for plasseringen vurderes til å vise alvorlige lovbrudd, problematisk bruk av rusmidler, eller annen form for utpreget normløs atferds (Barnevernsloven, 2021, § 6-2). I motsetning til barnevernsloven §4-4 åpner barnevernsloven §6-2 for langtidsbehandling i inntil 12 måneder, et vedtak som kan forlenges en gang med inntil tolv nye måneder (Barnevernsloven, 2021, § 6-2). Vedtaket kan bare treffes dersom institusjonen barna plasseres på er *«faglig og materielt i stand til å tilby barnet forsvarlig hjelp»* (Barnevernsloven, 2021, § 6-2). Videre gir § 6-2 femte ledd lovpålegg til å vurdere om *«barnets behov kan ivaretas ved hjelpetiltak etter kapittel 3»* i barnevernsloven (Barnevernsloven, 2021, §6-2). Barnevernstjenesten kan dermed ikke treffe vedtak om institusjonsplassering før det er vurdert om hjelpetiltak kan ivareta barns behov.

Dersom barnevernstjenesten har samtykke til å plassere barn på institusjon, vil vilkår etter barnevernlov §6-1 være gjeldende (Barnevernsloven, 2021, § 6-1). Vilkårene i loven er i likhet med tidligere §4-26 et samtykke som barna bare gi dersom barna er fylt 15 år (Barnevernsloven, 2021, §6-1). Det betyr dermed at barn under den kriminelle lavalderen ikke vil ha grunnlag i lov i å samtykke til eget institusjonsopphold, selv med ny lov.

2.4.6 Positive og negative sider ved institusjon

En rapport til Barneombudet (2020) viser til at noen barn blir plassert på institusjon er mangelfull omsorg i hjemmet. Rapporten fremhevet at en mangelfull omsorg kan påvirke utviklingen av psykiske problemer og atferdsvansker, som begge er avgjørende i en vurdering av en institusjonsplassering (Barneombudet, 2020, s. 6). I en rapport av Backe-Hansen et al. (2017) blir barnevernsinstitusjoner beskrevet som gode og nødvendige tiltak for barn og unge som trenger omsorg utenfor hjemmet sitt (Backe-Hansen, et al., 2017, s. 27). Funn i en rapport av Barneombudet (2020) viser samtidig at noen barn og unge bygger gode relasjoner og gode opplevelser på barnevernsinstitusjon (Barneombudet, 2020, s. 36).

Rapporten til Barneombudet (2020) viser at en annen faktor for institusjonsplassering er en mangel på tidlig innsats. Barneombudet forklarte at dette handler om at en mangel på tidlig innsats kan føre til akutt plasseringer fordi atferdsvansken ikke blir møtt og behandlet (Barneombudet, 2020, s. 18). Undersøkelsen av institusjonene viser at noen institusjoner fremstår som trygge og stabile for disse barna, hvor ansatte gjør alt de kan for å gjennomføre bra endringsarbeid med barn i løpet av institusjonsoppholdet (Barneombudet, 2020, s. 36).

Likevel viser funnene i rapporten at dette ikke er tilfelle for store deler av barna som blir plassert. Barneombudet (2020) forklarer at institusjonsplassering ikke vil passe for alle barn da enkelte barn og unge får det enda vanskeligere. Funnene viser at barna på plasseringstidspunkt kan ha rusmisbruk, utageringer og psykiske vansker, men at dette for noen forverrer seg under institusjonsoppholdet. Barneombudet (2020, s. 3) mente dette oppstår fordi institusjonene ikke kommer i posisjon til å hjelpe barna, hvor tiltak som skal gjennomføres svikter. Funnene viste videre at institusjonene ikke kommer i posisjon til å hjelpe fordi barna ikke er motiverte til hjelp (Barneombudet, 2020, s. 3).

3. Metode og analyse

I dette kapittelet blir studiets metode gjort rede for. Først blir studiets design, utvalg av informanter, rekruttering av informanter, datainnsamling og analysemetode presentert. Videre blir det gitt en oversikt over studiets validitet, reliabilitet og forskningsetiske vurderinger.

3.1 Valg av metode og design

Da studiens formål var å avdekke hvordan ansatte i barnevernstjenesten opplever sitt arbeid med unge med atferdsvansker ble det valgt kvalitativ metode. Denne metoden gir mulighet til å få en forståelse av dypere betydninger av den menneskelige forståelsen av opplevelsen og erfaringen, noe som anses å være betydelig hos ansatte i barnevernstjenesten sine beskrivelser av sitt arbeid (Thagaard, 2018, s. 11). Det ble på vurdering av alle metoder vurdert at tabeller og grafisk fremstilt data i den kvantitative forskningen ikke vil kunne gi nok dybde og forståelse til å belyse studiens problemstilling og forskningsspørsmål, samt at den ikke ville være utdypende på studiets formål.

Videre har problemstillingen «*hvordan beskriver ansatte i barnevernstjenesten sitt arbeid med barn som er under kriminell lavalder og som har alvorlige atferdsvansker?*», vært betydelig for valg av forskningsdesign (Thagaard, 2018, s. 46-47). I studien vil det være de ansattes erfaringer, meninger og handlinger som blir avgjørende i studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Et systemisk litteratursøk av tidligere forskning og teori viste at det var begrenset med forskning på barnevernstjenestens beskrivelser av møte med barn som er under kriminell lavalder og som har atferdsvansker. Dette gav grunnlag for å innhente ny informasjon gjennom beskrivelser fra ansatte som jobber i barnevernstjenester. På bakgrunn av innhenting av ny informasjon ble det valgt kvalitative individuelle forskningsintervjuer med en induktiv tilnærming. De individuelle forskningsintervjuene er valgt på grunnlag av at de vil kunne bidra til en individuell informasjon på et område hvor det finnes lite forhåndskunnskap i forskning, hvor deltakerne ikke blir påvirket av andre individers erfaringer under gjennomførelsen av intervju (Thagaard, 2018, s. 90-93).

Da problemstillingen fokuserer på barnevernstjenestens erfaring vil refleksjon og forklaringer være betydelig for studien, noe som vil si at studien vil kunne få svar gjennom et hermeneutisk utgangspunkt. Disse refleksjoner og forklaringer er betydelig på grunnlag av begrenset forhåndskunnskap. Denne begrenset forhåndskunnskapen gjorde samtidig at det ble valgt en induktiv tilnærming i studien. Dette for å kunne finne ny kunnskap ved å gå fra virkelighet til teori, hvor informantene gjennom individuelle intervjuer kan belyse flere aspekter ved sin erfaring gjennom en fri tale (Brinkmann, 2013, s. 53).

3.2 Utvalg

Utvalget består av ansatte innenfor barnevernstjenester på Vestlandet. Dette utvalget er valgt gjennom et strategisk utvalg av de informantene som er egnet til å belyse problemstilling og forskningsspørsmålene i studien. Et strategisk utvalg omhandler et systematisk valg på bakgrunn av kvalifikasjon og erfaring som er relevant for studien (Thagaard, 2018, s. 54-55). For å forsikre at det ble rekruttert informanter med relevant kvalifikasjon og erfaring ble det laget inklusjons- og eksklusjonskriterier.

3.2.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

På grunnlag av studiens formål og problemstillinger har utvalgets størrelse blitt avgrenset til barnevernstjenesten, og videre til de som har relevant erfaring og kunnskap med atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder. For å kunne øke validiteten og reliabiliteten i studien var det et krav om at informantene skulle ha erfaring med barn som har alvorlige atferdsvansker. Det var samtidig et krav om at informantene skulle ha kjennskap og erfaring til barnevernstjenestens arbeid med atferdsvansker hos barn som er under kriminell lavalder. Videre ble det også vektlagt at informantene skulle ha beslutningsgrunnlag i det barnevernsfaglige felt. Dette for å kunne innhente informasjon fra de som har grunnlag til å ta vurderinger i avgjørelser som omhandler barn med atferdsvansker. Dermed var eksklusjonskriteriene i studien personer som ikke hadde erfaring med atferdsvansker, eller som ikke hadde erfaring og kjennskap til hvordan barnevernstjenesten møter atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder. Det ble på grunnlag av inklusjons- og eksklusjonskriteriene ikke tatt høyde for kjønn og alder, da dette ble vurdert til å ikke være relevant i studiens tema.

3.3.2 Rekruttering

Med grunnlag i inklusjonskriteriene ble det laget en oversikt over barnevernstjenester på Vestlandet, og hvilke av disse som skulle kontaktes. I studiens start ble ulike ledelser i barnevernstjenester kontaktet gjennom en snøballmetode (Thagaard, 2018, s. 56). Denne metoden ble brukt for å komme i kontakt med relevante fagpersoner innenfor de ulike barnevernstjenestene. Her ble ulike ledelser kontaktet for å unngå at utvalget skulle bestå av personer innenfor samme nettverk eller miljø. Ledelsene fikk et informasjonsskriv om studien (vedlegg 2), samt informasjon om ønsket erfaring for deltakelse. Formålet med denne metoden var å innhente kontaktinformasjon til relevante informanter i de ulike barnevernstjenestene. Likevel skapte dette en utfordring i studien. Ettersom det var stor

pågang i forespørsler fra andre master studenter til ledelser, var det lite kapasitet i flere barnevernstjenester til å stille til intervju. Dermed måtte det bli tatt en ny vurdering i hvordan rekruttering skulle gjennomføres. På grunnlag av utfordringen som oppstod med å kontakte ledelsen i barnevernstjenestene, ble kontaktpersoner og avdelingsledere kontaktet. Dette for å kunne komme i direkte kontakt med de relevante personene, noe som bidro til rekrutteringen av informanter.

Med bakgrunn i vurderingene og rekrutteringen som ble gjort ble det satt sammen et utvalg i studien. Utvalget består av 6 informanter fordelt på tvers av kommuner på Vestlandet. Informantene ble fordelt i en kodet tabell slik at studenten hadde oversikt over informantene, og for at informantenes barnevernstjeneste og personlige opplysninger skulle anonymiseres. Det ble ikke mulig å gjennomføre intervju i 6 ulike kommuner, og informantene er derfor fordelt på 4 kommuner. Det ble tatt en vurdering om at dette ikke ville påvirke studiens datainnsamling, da alle informanter i barnevernstjeneste A har ulike arbeidsoppgaver og erfaringer.

Barnevernstjeneste	Informant
A	A1 A2 A3
B	B1
C	C1
D	D1

Tabell 1. Koder av informanter

De 6 informantene har variert erfaring i det barnevernsfaglige felt og har ulike ansvarsfordelinger i barnevernstjenestene. Noen har vært i barnevernstjenesten i 5 år, mens andre har vært i barnevernstjenesten i 28 år. Samtidig er noen informanter barnevernsledere, andre fagledere og noen kontaktpersoner. Likevel ble det i inklusjonskriteriene forsikret at alle informantene hadde erfaring og kjennskap til barnevernstjenesten møte med barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder.

	Individuelle intervju
Antall informanter	6 deltakere
Antall års erfaring med atferdsvansker	5-28 år

Tabell 2. Utvalg av informanter

3.3 Datainnsamling

I studien ble kvalitative intervjuer brukt som datainnsamlingsmetode. Disse intervjuene er brukt for å få kunnskap og forståelse av ansatte i barnevernstjenestens beskrivelser av sitt arbeid med barn som har atferdsvansker (Thagaard, 2018, s. 89-90).

3.3.1 Individuelle og semi-strukturerte kvalitative intervjuer

Det ble på grunnlag av studiens formål og problemstilling valgt individuelle og semi-strukturerte fremfor fokusgruppe intervju. Ettersom studiens formål var ansatte i barnevernstjenester sine beskrivelser, ble det brukt en semistrukturert intervjuguide (vedlegg 1) bestående av ulike tema og spørsmål. Temaene i intervjuguidene omhandlet bakgrunns spørsmål, forståelse av atferdsvansker og barnevernstjenestens arbeid med atferdsvansker og institusjonsplassering. Det ble under hvert av disse temaene stilt et hovedspørsmål som var designet for å innhente relevant informasjon til studiens problemstilling. Disse hovedspørsmålene ble stilt i samme rekkefølge til hver informant, hvor informantenes svar gav mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål til informasjonen informantene kom med, samt mulighet for informantene til å ta opp tema den mente var relevant. Alle informanter hadde ulike erfaringer og kjennskap med atferdsvansker, og det ble dermed noen ulike oppfølgingsspørsmål i intervjuene. Ulike oppfølgingsspørsmål kan påvirke og problematisere informasjonen som blir hentet inn, og det ble derfor lagt vekt på oppfølgingsspørsmål med relevans for studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Samtidig gav oppfølgingsspørsmål mulighet for mer fyldige svar innenfor relevant erfaring, noe som bidro til en dybde i informasjonen informantene kommer med.

Det ble gjennomført seks individuelle intervjuer over en periode på seks uker. Disse hadde en varighet fra 1 time til 1.5 time.

3.4 Dataanalyse

3.4.1 Transkribering

Det ble tatt lydopptak av intervjuene gjennom appen Diktafon, som videresendte alle lydopptakene til et nettskjema. Disse lydopptakene ble i etterkant av intervju hørt gjennom, hvor informasjonen i hvert intervju ble transkribert manuelt av studenten. Transkribering omhandler en skriftlig tekst av en muntlig samtale, og i studien har intervjuet blitt skrevet ned ordrett for å innhente riktig informasjon (Brinkmann, 2013, s. 61). Lydopptakene ble spilt av flere ganger og stoppet for å sikre at det er en bred og riktig forståelse av de synspunkter og erfaringer som kom frem i datainnsamlingen.

For å kunne forenkle videre arbeid med informasjonen ble intervjuene lagret i koder (tabell 1). Disse kodene gav studenten informasjon om hvem informantene var, og ville ikke forstås av andre enn studenten. Persongjennkjennende informasjon og sensitive utsagn ble erstattet med andre ord og symbol for at den innhentet informasjonen ikke kunne gjenkjennes.

3.4.2 Analyse

Transkriberingsprosessen gav mulighet til god kjennskap til den innhentet dataen, noe som forenklet videre analyse av data. I den første analysen ble den transkriberte informasjonen lagt inn i programmet NVivo. Dette for å kunne strukturere og effektivisere prosessen med å analysere datamaterialet fra intervjuene (UiS, 2022). I NVivo ble den transkriberte dataen gjennomgått igjen for å kunne danne en oppfatning av hva teksten gir en forståelse av. I studien er det brukt temaanalyse for å analysere informasjonen. Målet med en temaanalyse var å gå i dybde i hvert enkelt tema i studien, samt sammenligne data fra alle deltakerne for å utvikle en dypere forståelse av alle temaene (Thagaard, 2018, s. 171-172).

I den første del av analysen dannet informasjonen fra alle informantene en oppfatning om hvilke tema og undertema informasjonen inneholdt, men denne var i stor grad påvirket av spørsmålene i intervjuguiden. Dette gav likevel mulighet for å sortere hvert tema i informasjonen, samt sammenligne informasjonen på tvers av barnevernstjenester og erfaringer. Oppfølgingsspørsmålene i intervjuene hadde gitt utfyllende beskrivelser, noe som gav mulighet til å analysere variasjoner og likheter som ble representert innenfor hvert tema.

Tema	Undertema
Atferdsvansker	-Forståelse av atferdsvansker
Forløp til institusjonsplassering	-Tidlig innsats -Tverrfaglig samarbeid -Barnevernstjenestens vurderinger -Barnevernstjenestens utfordringer
Institusjonsplassering	-Positive og negative sider ved institusjon -Foreldrefaktorer -Barns miljø -Faktorer ved barn

Tabell 3. Første del av analyse

I andre del av analysen ble teksten gjennomgått igjen for å vurdere hvilken informasjon som var relevant og ikke. Teksten ble gjennomgått for å unngå at teksten ble mistolket eller at viktig informasjon ble utelatt. Informasjonen som videre ble vurdert betydelig for problemstilling og forskningsspørsmål ble lagt inn i nye tema og undertema. Dette for å forenkle videre arbeid med innsamlet data. Disse temaene og undertemaene tok utgangspunkt i studiens problemstilling og forskningsspørsmål for å fremheve hvilke funn studien hadde. For å gjøre dette ble informasjonen delt inn i tre deler etter forskningsspørsmålene studien skulle besvare. Videre ble informasjonen i hvert tema og undertema brukt til å presentere hvilke funn studien hadde.

Tema	Undertema	Funn
Beskrivelser av atferdsvansker	-Definisjon -Konsekvenser -Utvikling	-Identitetssøken og atferdsvansker -Konsekvenser i ulike aldersgrupper -Faktorer ved barn og faktorer ved omsorgen

Barnevernstjenestens arbeid med barn som har atferdsvansker	-Forebygging -Endringsarbeid	-Tidlig innsats, mandat, kapasitet og tverrfaglig samarbeid -God og dårlig posisjon, relasjon, tverrfaglig samarbeid, motivasjon, mestring og medvirkning
Faktorer som gjør at barn blir plassert på atferdsinstitusjon	-Erfaringer med atferdsinstitusjon -Faktorer ved barn -Faktorer ved foreldre -Faktorer ved miljø -Faktorer ved barnevernstjenesten	-Siste utvei -Selvforståelse, refleksjon og motivasjon -Kapasitet -Destruktive miljø, brudd i miljø -Tverrfaglig samarbeid, tilgjengelige tiltak, tiltak uten effekt

Tabell 4. Andre analyse av innhentet data

3.5 Validitet og reliabilitet

3.5.1 Validitet

I studien er det vurdert at et utvalg på 6 informanter ville være nok for å belyse studiens forskningsspørsmål. En begrensning vil likevel være at et utvalg på 6 informanter ikke representerer alle ansatte i barnevernstjeneste som har erfaring med atferdsvansker. Ettersom studiens problemstilling undersøkte informantenes beskrivelser, vil en utfordring være at andre informanter kunne gitt andre beskrivelser. En begrensning er dermed studiens overførbarhet og etterprøvbarehet, hvor andre grupper og situasjoner kunne gitt andre funn. Likevel ble utvalg av informanter vurdert som relevante fagpersoner, hvor innhentet informasjon viste likheter. Det kan derfor tenkes at noe av den innhentet informasjonen vil kunne overføres til andre grupper.

I studien har tolkning vært betydelig for gyldigheten av virkeligheten som er studert (Thagaard, 2018, s. 189). En begrensning i studiens gyldighet var at det kun var studenten som transkriberte de individuelle intervjuene. Dermed var det ikke andre forskere involvert i kontrolleringen i transkriberingsgjennomføringen. Likevel har gyldigheten av den transkriberte informasjonen blitt kontrollert av studenten gjennom å høre gjennom lydopptaket flere ganger. Dette for å kontrollere at informasjonen som ble dokumentert var riktig og at informasjonen ikke var påvirket av studentens egne erfaringer og observasjoner. I selve intervjuene ble det stilt oppfølgings- og oppklarende spørsmål til informasjonen for å unngå misforståelser og sikre at informasjonen fortolkes riktig. Samtidig er intervjuene oppsummert i slutten av hvert intervju for å kunne gi informantene mulighet til å korrigere eventuelle feil og mangler, samt mulighet til å tilføye mer informasjon.

3.5.2 Relabilitet

I studien har påliteligheten og etterprøvbareheten vært betydelig for gyldigheten av virkeligheten som er studert (Thagaard, 2018, s. 187-189). For å sikre troverdighet i studien har prosessen i studien blitt forsøkt å bli beskrevet nøyaktig. Dette for å gjøre studien etterprøvbar og tilgjengelig.

De semi-strukturerte intervjuene har gitt mulighet til å spør alle informanter om samme hovedspørsmål, samt stille spørsmålene i samme rekkefølge. Disse hovedspørsmålene sikret at alle intervjuene som ble gjennomført omhandlet samme tema, slik at det er en pålitelighet i innsamlingen som blir gjennomført. For at svarene i intervjuene ikke skulle bli påvirket av studentens erfaringer og føringer, ble det lagt stor vekt på at informantene skulle tale fritt uten at studenten ledet informantene til et svar. Studenten prøvde dermed å være bevisst og reflektert over egen rolle i intervju, samt være oppmerksom på informantenes reaksjoner.

Det ble i studien brukt oppfølgingsspørsmål for å innhente utdypende informasjon om informantenes beskrivelser, og dette gav samtidig informantene mulighet til å tale fritt om de tema informantene mente var relevante innenfor det gitte tema. Likevel kan disse oppfølgingsspørsmålene skape utfordringer, da det innhenter ny kunnskap i løpet av hvert intervju. Studenten hadde dermed ny informasjon i forkant av hvert intervju, og studenten prøvde derfor å være bevisst for å ikke påvirke nye oppfølgingsspørsmål med forforståelse, samt være bevisst over at spørsmålene måtte være relevante for studiets problemstilling.

3.6 Forskningsetiske vurderinger

3.6.1 Personverntjenester for forskning

Denne studien har etiske forpliktelser til forskningsprosessen (Thagaard, 2018, s. 21-27). I studiens intervju var det en nær kontakt mellom forsker og informantene, hvor informasjon fra informantene inneholdt personopplysninger. Studien har dermed fulget særskilte etiske forholdsregler i behandlingen av personopplysninger (Thagaard, 2018, s. 21-27). Ettersom studenten skriver masteroppgaven under universitetet i Stavanger, har studenten fulgt retningslinjene for behandling av personopplysninger i studentprosjekter ved det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Stavanger (Personvernombud, 2021). Som en del av retningslinjene for behandling og oppbevaring av forskningsdata med personopplysninger, ble det søkt om godkjenning av forskningsprosjekt hos Personverntjenester for forskning (Sikt). Studien ble godkjent av Sikt 25.01.2023, dette i forkant av studentens kontakt med informantene (vedlegg 4)

3.6.2 Frivillig deltakelse og samtykke

Alle informantene fikk et informasjonsskriv med informasjon om studien, informantenes rettigheter, og informantenes frivillige deltakelse og samtykke. Informantenes deltakelse i studien var basert på en frivillig deltakelse og et fritt informert samtykke. For å ivareta retningslinjene om frivillig deltakelse var det de ansatte i barnevernstjenesten som selv rekrutterte seg selv om de ønsket å delta i studien. Videre ble retningslinjene om fritt samtykke ivaretatt gjennom informasjon om at informantene kunne trekke samtykke uten begrunnelse og konsekvenser. Den frivillige deltakelsen og samtykke ble sendt skriftlig til alle informanter, men også gjennomgått muntlig i forkant av hvert intervju slik at studenten forsikret seg at alle informanter hadde fått tilstrekkelig informasjon. I etterkant av gjennomgått informasjon og før alle intervju ble anholdt, ble signert samtykke fra informanter innhentet. Det ble innhentet 4 skriftlige samtykker, og 2 muntlige samtykker på lydbånd etter samtykke om dette.

3.6.3 Beskyttelse av informantenes integritet og anonymitet

For å ivareta informantenes anonymitet ble barnevernstjeneste og informant lagret i kode i forkant av intervju (tabell 1). Informantene fikk informasjon om at informasjonen vil være anonymisert og at barnevernstjenestene ville bli lagret i kode. I transkriberingsprosessen ble all sensitiv informasjon og informasjon som kunne gjenkjennes lagret med symbol for å

anonymisere informasjonen, slik at ingen av informantene skulle bli gjenkjent. Dette ble gjort for å ivareta informantenes konfidensialitet. Dette innebærer at informasjonen ble avidentifisert og anonymisert, da for å kunne beskytte informantenes privatliv, samt gi dem kontroll over hvordan informasjonen de gav ble brukt (Thagaard, 2018, s. 24).

Selv om all sensitiv informasjon ble anonymisert, var det likevel fokus på å ivareta informantenes integritet. Det vil si at fokuset i transkribering og analyse var å fremstille resultatene slik informantenes opprinnelige beskrivelser og erfaringer var. For å gjøre dette ble det i funn og diskusjon tydeliggjort hva som var informantenes synspunkt og hva som var studentens synspunkt.

3.6.4 Oppbevaring av data

Videre ble det sikret at ingen uvedkommende fikk tilgang til dataene. Informasjonen ble lagret på en passord-beskyttet datamaskin, i krypterte og kodet mapper og minnepinne. Her var det ingen andre en student som hadde tilgang til de transkriberte dokumentene og lydbåndene. For å ivareta konfidensialitet i oppbevaring av data ble kobling mellom informant og kode oppbevart separat fra lydbånd og transkriberte dokumenter. Samtykkeskjemaer ble samtidig låst ned forløpende i en safe.

4.Funn

I dette kapittelet presenteres studiens funn. Gjennom analysene av intervjuene var det tre tema som gikk igjen når informantene beskrev arbeidet med barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder. For å presentere analysen av intervjuene, samt belyse problemstilling og forskningsspørsmål, blir funnkapittelet delt inn i tre deler. Den første delen omhandler informantenes beskrivelser av atferdsvansker. Den andre delen omhandler hvordan ansatte i barnevernstjenestene jobber med atferdsvansker og den tredje omhandler de faktorer som gjør at barn under kriminell lavalder blir plassert på institusjon selv om barnevernstjenestene gjennomfører forebygging og endringsarbeid.

4.1 Hvordan ansatte i barnevernstjenesten beskriver atferdsvansker hos barn

Barnevernstjenestens forståelse av atferdsvansker antas å ha betydning for hvordan de arbeider med dem. Funnene viser at de ansatte i barnevernstjenesten opplever at det kan være

utfordrende å vite hva atferdsvanskene handler om, fordi det kan være vanskelig å skille atferdsvansker og identitetssøken. Analysene viser imidlertid også at informantene understreker at alvorlige atferdsvansker kan få ulike konsekvenser for barn i ulik alder. Sist, men ikke minst viser analysene at informantene vektlegger ulike faktorer på hvorfor atferdsvansker utvikler seg.

4.1.1 Hvordan definerer ansatte i barnevernstjenesten atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder?

Analyse av informantenes beskrivelser av atferdsvansker viste at informantene omtalte atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder som komplisert og utfordrende. Flere av informantene forklarte at dette handler om at atferdsvansker i flere situasjoner ikke er alvorlig nok, men at barnevernstjenesten ofte kan møte barn der vanskene fort kan utvikle seg til å bli alvorlige. Samtlige informanter forklarte at det dermed kan være utfordrende å vite hva som knyttes til atferdsvansker og hva som knyttes til identitetssøken. Flere av informantene understreket at det vil være forskjell på forståelsen av identitetssøken og atferdsvansker. De ansatte i barnevernstjenestene beskrev at flere barn og unge søker etter selvstendighet, hvor de prøver å finne ut hvem de er og hvem de trives sammen med. Informantene beskrev at barn i disse situasjonene kan vise en atferd utenfor norm, men at atferden likevel ikke kan defineres som atferdsvansker. Videre forklarte informantene at atferden derimot kan knyttes til atferdsvansker om den vises over lengre tid, hvor barna har vunnet og lært av å leve livene sine etter uttrykk som avviker fra normalen. Analysene viser at de barnevernsansatte var relativt samsvarte om at disse «*barna har en måte å forholde seg til andre som er utenfor norm, hvor atferd ikke påvirkes av konsekvenser og hvor atferd går mot det samfunnet forventer*».

4.2.2 Hvilke konsekvenser har alvorlige atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder?

Analysene viste at flere av informantene påpekte at alvorlige atferdsvansker gir ulike konsekvenser for barn i ulik alder.

Informantene var relativt enige om at de eldste barna ofte har en atferd som «*går på bekostning av samfunnets forventinger*». Informantene forklarte at denne atferden handler om et reaksjonsmønster som ikke er akseptabelt for samfunnet og barnas egen utvikling. Informantene forklarte at dette handler om at barna tar feil valg for seg selv, hvor valgene vil

avvike fra de sosiale normene og hva samfunnet forventer. Analysene viste at samtlige informanter beskriver konsekvensene av atferdsvansker hos de eldste barna som en mestring på negativ atferd, hvor kriminalitet, rusbruk og annen normløs atferd over tid ofte vil forverre seg. Informantene mente at konsekvensene av disse handlingene samtidig vil gjøre at samfunnet får negative forventninger til barna, hvor «*barna får større ringvirkninger i forhold til hvordan deres rolle i miljøet er, men også innad i egen familie*». Informantene forklarte at dette handler om at barna ofte blir definert og sett på som problembarn, som videre gjør at barna får skyld for mer enn de faktisk gjør.

Videre viser analysene at flere av informantene beskrev konsekvensene for barn ned i 7-8års alderen vil være annerledes, men at dette ofte ikke vil være barna som viser de mest alvorlige atferdsvanskene. Informantene forklarte at dette er barn som voksne har utfordringer med å håndtere, hvor atferden oftest vises i knusing av gjenstander, fysiske angrep på medlever og lærere, samt vansker med å forholde seg til skole. Flere av informantene forklarte at konsekvensene av denne atferden ofte er at voksne skjermer barna fra andre barn på samme alder, hvor barna ufrivillig blir ekskludert fra både fritidsarenaer og positive miljøer. Informantene forklarte denne skjermingen samtidig ofte kan føre til at den negative atferden til barna blir forsterket, hvor atferden fort kan utvikle seg.

4.1.3 Informantenes forståelse av hvorfor atferdsvansker utvikles

Analyse viste at ansatte i barnevernstjenesten har ulike forståelser på hvorfor atferdsvansker utvikles, men med en enighet om at atferdsvanskene ofte omhandler et smerteuttrykk og et symptomtilstand på noe som har skjedd i barnas utvikling. Informantene forklarte at dette handler om et symptomtilstand og et smerteuttrykk som «*går mye lengre ned i alder enn det gjorde for noen år siden*», hvor de yngste barna møter en voksenverden de skal forholde seg til. Informantene forklarte at utviklingen av atferdsvansker har gjort at barnevernstjenesten nå opplever at yngre barn nå gjennomfører handlinger som bare eldre barn tidligere gjorde.

Analysene viser videre at informantene vektlegger ulike faktorer som har betydning for hvorfor atferdsvansker utvikles. Noen av informantene forklarte at barn kan ha nedsatte kognitive evner og tilleggdiagnoser som gjør at atferdsvansker utvikles. Informantene forklarte at dette handler om at barnas evner gjør at de utagerer, har vansker med å innordne seg normer og regler, samt vansker med å forholde seg til foreldre og andre individer. En av disse informantene mente at det likevel ofte ikke snakkes om diagnoser i barnevernstjenesten,

da det ikke ligger i barnevernstjenestens mandat til å diagnostisere barn. Informanten forklarte at dette ofte kan føre til at barnevernstjenesten gjør feil vurderinger fordi det ofte kan handle om en diagnose og ikke atferdsvansker.

Flere av informantene har fremhevet at det vil være faktorer i barns omsorg eller familiesystem som gjør at barn utvikler atferdsvansker. Flere av informantene forklarte at de barna som utvikler alvorlige atferdsvansker ofte har hatt dårlige relasjoner med foreldrene sine fra tidlig alder, hvor barna har manglet tydelige voksne og omsorgspersoner i livet sitt. Informantene forklarte at de dårlige relasjonene barna har med foreldrene sine vises igjen i negativ atferd barna viser til venner, voksne og jevnaldrende, men også gjennom barns utfordringer til å bygge gode relasjoner med andre. Flere av informantene forklarte at mangel på tydelige voksne samtidig fører til at barn har utfordringer med å forholde seg til normer og forventninger.

Selv om informantene vektla ulike årsaker til hvorfor atferdsvansker utvikles, viste analysen at flere av informantene forklarte at faktorene henger sammen, hvor de vil påvirke hverandre i løpet av barns utvikling.

4.2 Hvordan arbeider ansatte i barnevernstjenesten med barn som har atferdsvansker?

Analysene viser at de ansatte i barnevernstjenesten beskriver sitt arbeid med barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder på to ulike nivå. En del av arbeidet som gjøres kan beskrives som forebyggende arbeid, mens en del av arbeidet som utøves kan beskrives som endringsarbeid. Analysene viser også at det også kom frem at informantene peker på områder der både forebyggende arbeid og endringsarbeid møter utfordringer og har mangler.

4.2.1 Forebyggende arbeid med atferdsvansker

Analysene viser at alle informantene var opptatt av å komme tidlig inn i saker med atferdsvansker. Informantene understreket at *«forebygging av atferdsvansker blir bedre til tidligere du kan komme inn i familier»*, hvor det å komme inn i saker hvor atferdsvanskene så vidt har utviklet seg gir større sjanse for å lykkes i forebyggende arbeid. Informantene forklarte at dette handler om å komme inn på et tidlig stadium, hvor en tidlig kan gi hjelp, samt rett hjelp for å unngå at det senere er et behov for de inngripende tiltakene, som blant

annet en institusjonsplassering. Informantene forklarte at atferdsvansker vises hos yngre og yngre barn, og at dette er en bekreftelse for at barnevernstjenesten og andre instanser må tidligere inn for å kunne forebygge atferdsvansker.

Alle informantene forklarte at forebyggende arbeid med atferdsvansker er et felles ansvar i kommunen, hvor barnevernstjenesten og andre instanser er avhengig av et tverrfaglig samarbeid for at alle barn skal bli møtt tidligst mulig. Analysene viser at det tverrfaglige arbeidet er utfordrende for barnevernstjenesten på to ulike måter.

For det første beskrev informantene saker hvor barnevernstjenesten ikke har mandat til å gjennomføre forebyggende arbeid. Flere av informantene forklarte at barnevernstjenesten ikke kan komme for tidlig inn og at dette handler om at barnevernstjenesten tar de røde sakene, hvor det er en bekymring for barns omsorgssituasjon. Informantene forklarte at dette gjør at det i noen saker ikke er grunnlag for at barnevernstjenesten gjennomfører forebyggende arbeid, hvor barnevernstjenestene vil være avhengige av lavterskel som gjennomføres i de andre instansene som er i kommunen. Informantene forklarte at dette vil være forskjellig fra kommune til kommune, men at det i alle kommuner vil være et fokus på det SLT, skole, samarbeidsgrupper, fritidstilbud og tverrfaglige grupper tidlig kan få til gjennom observasjoner og små grep i grupper eller hos enkelte barn.

For de andre beskrev informantene saker hvor barnevernstjenesten ikke har kapasitet til å gjennomføre forebyggende arbeid. Flere av informantene mente at barnevernstjenesten «*ikke er tilstrekkelige til å gjøre alt, hvor de kunne vært i en sak 100%, men at dette ikke er en realitet*». Informantene forklarte at barnevernstjenesten dermed er avhengige av et tverrfaglig samarbeid, der alle instansene gjør hver sin bit av arbeidet i møte barn med atferdsvansker. Noen av informantene omtalte dette samarbeidet om det forebyggende arbeidet med atferdsvansker som et «*system som skal være rundt alle barn, hvor en tidlig i systemet kan snu utfordringene enn ser*». Likevel beskriver informantene dette systemet som utfordrende, hvor ulike fagposisjoner og forforståelser kan bidra til et vanskelig samarbeid. Informantene mente at dette ikke handler om at instansene er vanskelige, men at det gjerne kan være en frustrasjon over hvordan andre instanser jobber.

Til tross for at det forebyggende arbeidet til barnevernstjenesten møter utfordringer, mente informantene at det gjennom en oppvekstreform og en BTI modell har kom et større fokus på det arbeidet barnevernstjenesten og andre instanser kan få til gjennom en tidlig innsats og et tverrfaglig samarbeid. Flere av informantene mente at dette fokuset vil gjøre det bedre for barnevernstjenesten å gjennomføre forebyggende arbeid i samarbeid med andre instanser. Informantene forklarte at dette blant annet handler om at kommunene vil få mer ansvar for barnevernstjenestene, slik at den tidlige innsatsen og forebyggingen blir bedre i hver kommune. Informantene forklarte at dette kan bety bedre begrepsavklaringer, men også en felles forståelse og rutiner for å vite hvordan blant annet atferdsvansker skal løses.

4.2.2 Endringsarbeid av atferdsvansker

Analysene viser at informantene beskriver endringsarbeid av atferdsvansker gjennom tverrfaglig samarbeid og barnevernstjenestens ansvarsområde. Videre viser analysene at det tverrfaglige samarbeidet er viktig for at barnevernstjenesten skal kunne gjøre en positiv endring hos et barn hvor atferdsvansker er blitt utviklet.

Informantene forklarte at andre instanser ofte er i kontakt med barn med atferdsvansker før barnevernstjenesten, og at dette ofte handler om at det kan være bekymringer rundt atferd uten at det er barnevernstjenestens sitt mandat. Informantene omtalte tiltakene disse instansene gjennomfører som betydelige for at bekymringene rundt atferdsvanskene ikke vokser. Videre mente informantene at det viktigste arbeidet med atferdsvansker omhandler gode og riktige tiltak, hvor det ikke vil være av betydning om det er barnevernstjenesten eller andre instanser som gjennomfører endringsarbeid av atferdsvansker dersom *«kommunen har et tjenesteapparat med tiltak i hele kommunen som fungerer»*. Informantene forklarte at dette i stor grad handler om hvor barn har bygget en relasjon. Denne relasjonen er for alle informanter *«nødvendig for å komme i posisjon til å gjøre en endring»* hos et barn som har utviklet atferdsvansker. Flere av informantene forklarte at barnevernstjenesten ikke klarer å være tett nok på til å gjøre det barn trenger, og at dette kan handle om relasjonen barnevernstjenesten klarer å bygge med barn. Informantene forklarte at det kan være utfordrende for barnevernstjenesten å bygge relasjoner med barn med atferdsvansker, dette fordi barnevernstjenesten ofte kan møte barn som ikke har tillit til systemet eller som ikke ønsker å snakke med barnevernstjenesten. Informantene forklarte at barn med atferdsvansker i disse situasjonene *«trenger noen med god relasjon, som klarer å være tett nok på, det er ikke barnevernstjenestene, det er instansene rundt»*.

Informantene forklarte at det også vil være noe posisjon som ligger i barnevernstjenestenes mandat. Informantene forklarte at barnevernstjenestens arbeid med atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder ofte omhandler saker hvor barns atferdsvansker er alvorlige.

Informantene forklarte at dette handler om at det i loven står *«at det skal være alvorlig atferdsvansker hvor det egentlig er bekymring for at det kan føre til tvangsvedtak, da institusjonsplassering»*. Informantene forklarte at det i disse sakene vil være ulike posisjon, hvor behov og tidspunkt vil være avgjørende for arbeidet barnevernstjenesten kan gjøre.

Flere av informantene forklarte at barnevernstjenesten i saker, hvor det er tverrfaglig samarbeid og hvor barna tidligere har hatt tiltak hos andre instanser, har bedre posisjon. Informantene forklarte at dette handler om at det alt er gjennomført endringsarbeid slik at atferdsvanskene ikke har blitt alvorlige, eller hvor det allerede er etablert en kjennskap til hvilke tiltak som fungerer og ikke. Informantene forklarte at dette gjør at barnevernstjenesten har bedre utgangspunkt for endringsarbeid. Likevel forklarte informantene at det ofte ikke vil være det gode utgangspunktet fordi barnevernstjenesten går inn i saker hvor barn allerede har utviklet alvorlige atferdsvansker. Flere av informantene forklarte at barnevernstjenesten ofte må tenke mer intensive og grundige tiltak når de kommer inn i en sak hvor det alt er etablert et mønster av atferd eller hvor barna kan bli plassert på institusjon. Informantene forklarte at barnevernstjenestene i disse situasjonene ofte har dårligere posisjon til å skape en endring, og at dette i stor grad omhandler behovene barna har på dette tidspunktet. Informantene forklarte at dette handler om saker hvor barns atferdsvansker er så intrigert i barna og hvor uttrykkene til barna samtidig vil være så voldsomme *«at barnevernstjenestene må rette fokus til barna fordi barna bli farlige for seg selv og andre»*.

Informantene beskriver derimot fokuset på barn som utfordrende, og at dette handler om utfordringene barnevernstjenesten møter i barns motivasjon, barns mestring, og barns medvirkning. Alle informantene mente at barnevernstjenesten ikke får til et endringsarbeid av atferdsvansker uten en motivasjon for endring. Likevel forklarte informantene at utfordringen med barn med atferdsvansker ofte er at de gjennom sin egen selvforståelse ofte ikke har en motivasjon til å endre seg. Informantene forklarte at dette handler om at barn selv ønsker å være i destruktive miljø eller at barn har en svekket refleksjon til å forstå konsekvensene av atferden de har. Informantene mente at utfordringene med dette er at det er barn som må gjøre jobben, og ikke barnevernstjenesten.

Videre forklarte informantene at de prøver å bygge en motivasjon gjennom barns mestring. De ansatte i barnevernstjenestene mente at barnevernstjenestens arbeid med atferdsvansker ofte handler om å finne noe barn mestrer på, dette for å finne de positive egenskapene til barn. Alle informantene forklarte at alle barn med atferdsvansker har gode egenskaper, og at barnevernstjenestens oppgave blir å finne disse og lære barna å bruke egenskapene sine rett. Likevel forklarte informantene at barn med atferdsvansker gjerne ikke opplever mestring på positiv atferd i hverdagen, hvor barna ofte kan oppleve motstand i egen atferd og handling. Informantene forklarte at barna gjennom negativ mestring og forventinger kan miste tro på egne ferdigheter. Flere av informantene forklarte at dette skaper utfordringer i endringsarbeid av atferdsvansker, fordi det kan være *«utfordrende å gjøre en endring hos et barn som ikke har tro på seg selv, og som i flere situasjoner vil ha en negativ selvfølelse»*.

En tredje utfordring informantene peker på er barns medvirkning. Analysene viser at informantene hadde ulike forståelser av hvordan denne medvirkningen skulle være. Noen informanter mente at barnevernstjenestene ofte vet hva som er til det beste for barna og hva som er skadelig for barna, når barna selv ikke klarer å se det. Informantene forklarte at dette gjør at barnevernstjenesten har mulighet til å hjelpe barn mot deres vilje. Andre informanter mente at medvirkningen handler om en balanse mellom barns stemme og barnevernstjenestens stemme. Informantene forklarte at det i ny lov har kommet et mye større press på medvirkning, hvor barna stemme skal vektlegges enda mer enn før. Flere av informantene mente dette er utfordrende. Ikke fordi de skal høre på hva barna har å si, men det å vektlegge meningen til barn som kanskje ikke vet hva som er best for det selv. Flere av informantene mente at utfordringen i dette er å finne en balanse mellom *«hvor mye ansvar du skal gi barna og hvor riktig det blir med dette ansvaret»*.

Analysene viser at noen av informantene også mente at noen ganger må en gi barna rom for å kunne slappe litt av og hente seg inn, men at en likevel skal være tydelig på hva som menes med det rommet som gis. Informantene forklarte også at de i dette rommet skal gi barna mulighet til å bidra, og at de fortsatt har behov for trygge voksne som setter grenser, og at det vil være noe medvirkning barna ikke kan ha. Informantene forklarte at dette handler om at om

barnevernstjenesten gir barna for mye rom, gir barnevernstjenesten dem valg som de ikke er i stand til å ta.

4.3 Hvilke faktorer gjør at noen barn likevel blir plassert på atferdsinstitusjon?

Analysene viser at de ansatte i barnevernstjenesten ser på plassering på atferdsinstitusjon som en siste løsning. Analysene viser at institusjon ikke er en løsning informantene ønsker, men at det i noen tilfeller er unngåelig fordi barnevernstjenestene, selv om alle tiltak er prøvd, kommer i situasjoner hvor tiltak gjerne ikke har effekt, og hvor barna enda er skadelidende og utsetter seg for ting som vil ødelegge for barna. Flere av informantene forklarte at barnevernstjenesten gjennomfører en risikovurdering i disse situasjonene, hvor barnevernstjenesten på tidspunktet med høy risiko har kompt til en grense for hvor lenge de kan stå å se på. Noen av informantene forklarte at barnevernstjenesten da må ta en beslutning om institusjonsplassering med en tro på at dette vil være den siste mulighet, samt fornuftig for barns utvikling.

Selv om institusjonsplassering skal sannsynliggjøres, viser analysene at flere av informantene fremhever at institusjonsplassering ikke er ønskelig fordi plasseringene ofte ikke lykkes for de yngste. Flere av informantene vektlegger at institusjon ikke er til det beste for barna, og at denne forventingen ofte omhandler kunnskapen og forståelsen barnevernstjenestene har av effekten av institusjonsplassering og hvilke konsekvenser den kan ha. Informantene mente at institusjonene ofte bidrar til dårlige relasjoner for barna, hvor barna gjennom eksponering av flere utfordringer enn hva de har gjort hjemme, forverrer atferdsvanskene. Informantene fremhevet også konsekvensene i begrensingene ansatte i institusjonene har i rettighetsforskriftene. Informantene omtalte institusjonene som en «kjøpt» omsorg, hvor ansatte i institusjonene har mindre mandat til å utøve omsorg enn det foreldre har.

Videre viser analysene at de ansatte i barnevernstjenestene mener det er fire faktorer som gjør at barn under kriminell lavalder likevel blir plassert på atferdsinstitusjon. Noen ganger mener de at det skyldes faktorer ved barn, andre ganger at det skyldes faktorer ved foreldre, noen ganger skyldes det barns totale miljø, mens det noen ganger skyldes innsatsene barnevernstjenesten har gjort.

4.3.2 Faktorer ved barn

I analysene kom det frem at informantene vektlegger faktorer i barn som den mest avgjørende faktoren til at barn med atferdsvansker blir plassert på institusjon. De ansatte i barnevernstjenestene forklarte at dette i stor grad handler om barns selvforståelse og refleksjon av egen utfordring, noe informantene mente knyttes til at hjernen og fornufttenkningen ikke er ferdig utviklet. Informantene gav uttrykk for at dette er barn som i en alder av 12-14 år ikke er ferdig utviklet hvor de i deres utviklingsfase ikke har den selvforståelsen og refleksjonen som bidrar til å forstå konsekvensene av egen handling. Informantene mente at dette bidrar til at barna tar valg som er ødeleggende, hvor barna gjerne ikke klarer å reflektere seg frem til hvorfor barna må endre atferd. Analysene viser at de ødeleggende valgene og hvorfor de blir tatt er en faktor som er avgjørende i en vurdering av institusjonsplassering.

Videre viser analysen at informantene forklarte at selvforståelsen ikke bare omhandler forståelsen av konsekvensene i handlingene. Selvforståelsen er også barns forståelse av seg selv og den rollen barna har i et samfunn. Informantene mente at vi alle får en rolle ut fra de forventninger som stilles til deg som individ, som videre blir en selvoppfyllende profeti. Flere av informantene ga uttrykk for at dette er barn som opplever at forventningene om seg selv er lav, noe som påvirker atferden til barn og hvilke handlinger barna velger, *«jeg stjeler, det sier jo alle rundt meg at jeg gjør, så da bare fortsetter jeg»*. Flere av de barnevernsansatte fremhevet at dette gir barna en mestring på negativ atferd, og at forventningene til denne mestringen videre påvirker handlinger barna gjennomfører. Informantene fremhevet også at denne mestringen kan gjøre at barna har en manglende motivasjon til å få til en endring. Informantene forklarte at dette handler om at barna selv velger handlingene de gjennomfører, hvor en manglende forståelse av konsekvenser gjør at barna ikke ønsker å endre atferd. Informantene forklarte at de på bakgrunn av barns ønsker og barns mestring på negativ atferd noen ganger må ta valg som barna er uenig i. Informantene forklarte at dette i noen situasjoner kan føre til at barna ikke ønsker eller er motivert til å gjennomføre tiltak. Flere av informantene fremhevet at mangelen på motivasjon og barns egne destruktive ønsker er to faktorer som kan bidra til medhold i plasseringssaker. Informantene uttrykket at dette handler om at barna selv ikke vet hva som er best for dem selv, men at de samtidig er unge og ikke ferdig utviklet.

4.3.2 Faktorer ved foreldre

Analysene viser også at informantene fremhever at en faktor for institusjonsplassering «handler om når foreldre ikke klarer å stå i det lengre». Informantene forklarte at institusjonsplasseringer ofte skjer i samarbeid med foreldre, hvor barnevernstjenestene sjelden fatter vedtak om institusjon uten samtykke fra foreldre. Alle informantene mente at foreldre til barn med atferdsvansker har stått i et utfordrende reaksjonsmønster over lengre tid, hvor foreldrene i flere av sakene ikke har kapasitet til å stå i det lengre. Flere av informantene forklarte at dette handler om at foreldrene kommer til et tidspunkt hvor de sier at de ikke klarer mer, hvor foreldrene uttrykker et ønske om å plassere barnet på institusjon. Noen informanter forklarte også at noen foreldre på det tidspunktet hvor det nærmer seg institusjonsplassering misliker barnet sitt, hvor de ikke klarer å se noe positivt i samspillet de har med barnet eller forstå barnet og dens behov. Informantene fortalte også at foreldrene på dette tidspunktet kan ha kommt i situasjoner hvor de ikke har tatt en kamp med barnet på lang tid fordi de ikke orker mer. Informantene forklarte at barnet da på dette tidspunktet gjennom mostand har lært seg å få det som de vil, og at dette skaper utfordringer for barnets utvikling av atferdsvanskene.

Analysene viser at flere av informantene vektla at foreldre til barn med atferdsvansker ofte gjør det de kan, men at de ikke klarer å stå i atferden. Informantene forklarte at dette er fordi atferden er så styrende og rådende, hvor det i en vurderingssituasjon også tenkes at et annet foreldrepar heller ikke vil klare å stå i atferden. Informantene mente at institusjonsplassering dermed vil være til fordel for fosterhjem. Analysene viser at det ikke er fosterhjem for disse barna. Noen av informantene forklarte at dette handler om at det ikke finne tilgjengelige fosterhjem, samt at fosterhjemmene enten ikke har kapasitet eller ønske om å ta inn barn med atferdsproblematikk. Videre mente informantene at det er uforsvarlig å tenke at barna skal flyttes inn i en familie med andre barn og voksne, når barna ikke takler familielivet i egen familie. Informantene forklarte at atferdsvansker hos barn ofte går ut over familier. Analysene viser at dette ikke bare omhandler foreldre sin kapasitet til å stå i barns reaksjonsmønster, men også søsken som påvirkes av foreldres maktløshet og barnas atferd.

Selv om informantene hadde bred enighet om foreldrenes kapasitet til å stå i utfordringene til barna er avgjørende, viser analysene at flere informanter har vektlagt hvordan foreldrenes

kapasitet til tiltak også er en avgjørende faktor for institusjonsplassering. Her var det flere av informantene som hadde opplevd at foreldre til barn med atferdsvansker ofte er foreldrene som har ønske om tiltak, hvor foreldrene selv kan ha meldt sin bekymring til barnevernstjenesten. Likevel er det foreldrene informantene mente det ofte er vanskeligst å jobbe med. Informantene forklarte at dette handler om at foreldrene har stått i et dårlig samspill og reaksjonsmønster over lang tid, samt voldsomme uttrykk som er intrigert i barna, noe som har påvirket foreldrenes kapasitet til å nyttiggjøre seg med tiltak. Informantene mente at det dermed vil være urealistisk at barnevernstjenestene *«skal forvente at foreldre skal kunne stå i vanskelige ting eller endre seg så veldig når de ikke har noen ting å gå på»*.

Informantene mente at det det også vil være ting i spillet mellom foreldrene og barna som gjør at barna blir plassert på institusjon. Informantene forklarte at barn med atferdsvansker i liten grad forholder seg til foreldrene sine, hvor de unndrar seg omsorgen og ikke respekterer egne foreldre. Informantene forklarte at barna kan ha krevende relasjoner med foreldrene sine og foreldrene ikke klarer å møte atferden til barna. Informantene mente at noen foreldre samtidig har begrensinger i seg selv som gjør at atferdsvanskene hos barna blir vanskelig å stå i. Informantene beskrev at disse begrensingene kan være at foreldrene har en bakgrunn selv, at de i foreldre-stilen har gitt for mye medbestemmelse til barna, men også at foreldrene selv ikke nyttiggjør seg med tiltak.

4.3.3 Faktorer ved barns miljø

Analysene viste også at informantene fremhever barns miljø som stor påvirkningsfaktor for en institusjonsplassering. Samtlige informanter forklarte at *«miljøet har en avgjørende effekt på barna sin atferdsproblematikk»*. Analysene viser at noen av informantene mente at destruktive miljø for noen barn vil være nok for at barna utvikler atferdsvansker og senere plasseres på institusjon. Informantene fortalte at noen av disse barna er fra ressurssterke hjem, hvor barna er blitt møtt på sine behov, men at barna likevel er blitt dratt inn i et miljø det kan være vanskelig å komme seg ut av. Flere av informantene vektla at det i ungdomstiden er et behov for å være en del av en gruppe, hvor en søker tilhørighet og etter noe en mangler i andre arenaer. Videre forklarte informantene disse gruppene som en risiko- eller beskyttelsesfaktor. Noen av informantene forklarte at om barn finner en gruppe som de føler tilhørighet med, som er lik barna, hvor fellesnevneren er dårlige valg, da blir miljøet en risikofaktor. Alle informantene har opplevd at barn med atferds utfordringer finner hverandre, hvor noen av relasjonene er med på å opprettholde atferdsvansken. Informantene forklarte at

de som har vansker med relasjoner ofte vil finne andre som har vansker med relasjoner, hvor de sammen vil få et samhold i uønsket atferd. Denne uønska atferden kan blant annet være slåsskamper, rus og kriminalitet. Informantene fortalte videre at barna i disse relasjonene ofte styrker hverandre, hvor relasjonene blir dysfunksjonelle og destruktive.

Informantene forklarte som nevnt tidligere at barna i disse miljøene blir yngre, hvor de yngste barna ofte har eldre ungdom å forholde seg til. Noen informanter forklarte at de eldste i miljøene rekrutterer yngre barn, hvor barna kan få gjeld og være lett bytte for de eldre. Flere av informantene mente at det kan være kult for barna å være i disse miljøene i starten, hvor barna kan gjøre ting uten å forstå konsekvensene av egen handling. *«Barna gjør noe for det er kult i starten, uten forståelsen av konsekvensene»*. Informantene forklarte også at det kan være vanskelig å komme seg ut av disse miljøene når barna får et ønske om å forlate miljøet.

Likevel er det flere informanter som har erfart at *«barna kan oppleve miljøene som hyggelige»*, hvor barna selv ikke opplever at atferden i miljøet er utenfor norm eller hva samfunnet forventer. Flere av informantene fortalte at disse barna ofte har vanskeligheter for å komme inn i det samfunnet definerer som «normale» miljø som gjør «normale» ting, hvor barna har fravær på positive arenaer og det positive innskuddet i mestring.

Flere informanter vektla at en institusjonsplassering kan bidra til brudd i miljøet barna har hjemme og at dette kan være positivt for barna. Informantene forklarte at du som barn *«påvirkes av miljøet og i noen saker hvor en nærmer seg institusjonsplassering og har kommt til det punktet, så tenker vi gjerne at en institusjonsplassering lengre borte fra miljøet vil gagne en»*. Likevel uttrykket de fleste ansatte i barnevernstjenestene at barna vil finne tilsvarende miljø i samme referanseramme det nye stedet. Informantene forklarte at barna også på det nye stedet vil lete etter tilhørighet og at de opplever at barn de plasserer finner tilsvarende miljø i frykt for å være generaliserende eller stigmatiserende. Samtidig fortalte informantene at barna en gang vil komme hjem igjen, hvor barna ofte vil stå overfor samme miljø igjen. Dermed beskrev flere av informantene miljø som et komplekst problem som vil ha en stor påvirkning for barns atferdsproblematikk og institusjonsplassering.

4.3.4 Faktorer ved barnevernstjenesten

Analysene viser at institusjonsplassering kan oppstå om barnevernstjenesten ikke har *«tidlig nok avdekket, hvor vi klarer ikke sette inn tiltak på rett tidspunkt og ting blir for etablert og satt før vi gjør noe, vi kommer inn for sent»*. Informantene har erfart at når en kommer sent inn i saker hvor det har utviklet seg alvorlige atferdsvansker, må barnevernstjenestene allerede tenke inngripende tiltak. Informantene forklarte at dette er på grunnlag av at barnevernstjenesten kommer inn i en sak hvor atferdsuttrykkene har utviklet seg til å bli så sterke at det blir utfordrende å få til en positiv endring så sent i skjevutviklingen.

Informantene forklarte at dette handler om at store skjevutviklinger begrenser hvilke tiltak barnevernstjenestene har mulighet for å sette inn, men også barns motivasjon for endring og foreldrenes kapasitet til å stå i barns utfordringer.

Videre viser analysene at samtlige informanter knyttet utfordringen for den tidlige innsatsen med det tverrfaglige samarbeidet barnevernstjenesten har med andre instanser. Utfordringen for mange informanter har selv, med en BTI modell, vært at flere instanser ikke vet hvem som skal ha ansvar for de ulike barna. Informantene forklarte at instansene har ulike kunnskapsbriller om atferdsvansker, noe informantene har opplevd påvirkes hvordan barna blir forstått og møtt. Informantene forklarte at ulike kunnskapsbriller gjør at barn med atferdsvansker kan ende opp i feil instanser, hvor barna samtidig kan bli møtt med feil kunnskap. Flere av disse informantene har opplevd at barn med atferdsvansker er blitt misforstått og møtt og sett på som problembarn. Dette mente flere av informantene er faktorer som bidrar til at instansene blir uenige om hvem som skal ha ansvar for barna, hvor barna gjerne blir unngått og flyttet mellom instansene. Informantene pekte på at dette gjør at barn ikke blir møtt tidlig nok, noe som gjør at atferdsvanskene forverrer seg. Videre pekte informantene på at dette gjør at barna kan bli utfordrende å møte, hvor instansene mangler kapasitet til å håndtere de store uttrykkene som er blitt utviklet. Informantene fremhever at de har opplevd at instanser rundt barna da gjerne ønsker at barnevernstjenesten skal plassere barna, slik at instansene kan få en pause, men også for at barna skal bli tatt ut av miljøet.

Analysene viser også at flere av informantene mente forventningene til hva barnevernstjenesten kan få til kan bli for stor. Informantene har opplevd at instanser mener at barnevernstjenesten kan hjelpe så lenge saken går til dem. Likevel forklarte informantene at det *«vi har er ikke alltid drømmetiltak»*. Informantene omtale videre forventningene som urealistiske, hvor det er *«alt for høye forventinger til hva vi faktisk kan få til»*. Flere av informantene beskriver tiltak

med barn med atferdsvansker som utfordrende. Informantene forklarte at de har opplevd at tiltak ikke har ønsket effekt, både på grunnlag av at barnevernstjenesten kommer inn for sent og setter inn feil tiltak, men også at barn og foreldre ikke nyttiggjør seg tiltak. Informantene forklarte at barnevernstjenesten i noen situasjoner mangler betydelig informasjon som kan gjøre at de setter inn feil tiltak, hvor en etter lang tid finner ut at det må settes inn andre tiltak. Samtidig kan barnevernstjenesten sette inn tiltak de tenker skal ha god effekt, men hvor enten barn på grunnlag av manglende motivasjon eller foreldre på grunnlag av egne begrensninger, ikke har ønsket effekt av tiltaket.

Analysene viser at informantene fremhever at alle fire faktorene for institusjonsplassering har bidratt til at barn blir plassert på institusjon, mye på grunnlag av hvordan barns utvikling har blitt og at en ikke opplever at tiltak fungerer. Informantene forklarte vurdering av institusjon som en vurdering av en totalsituasjon, og at det derfor er flere faktorer som gjør at barn blir plassert på institusjon.

5.Diskusjon

Formålet til studien var å finne svar på hvordan barnevernstjenesten møter barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder. Gjennom 6 intervjuer delte 6 ansatte i barnevernstjenester i Vestlandet deres erfaring med barnevernstjenestens møte med barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder. Analyse av intervjuene viste at det var tre tema som gikk igjen når informantene beskrev arbeidet og sine erfaringer med barn som er under kriminell lavalder og som har alvorlige atferdsvansker. Som presentert i funnkapittelet (kapittel 4) omhandlet disse informantenes beskrivelse av atferdsvansker, barnevernstjenestens forebyggende arbeid og endringsarbeid, og institusjonsplassering av barn under kriminell lavalder. I dette kapittelet vil funnene som ble gjort i intervjuene diskuteres sammen med teoretiske rammebetingelser og tidligere forskning. For å belyse og knytte funn med studiens problemstilling tar diskusjonskapittelet i studien utgangspunkt i studiens forskningsspørsmål:

1. Hvordan beskriver ansatte i barnevernstjenesten atferdsvansker hos barn under kriminelle lavalder?
2. Hvordan arbeider barnevernstjenesten med barn som har atferdsvansker?
3. Hvilke faktorer gjør at barn under kriminell lavalder blir plassert på atferdsinstitusjon?

5.1 Hvordan beskriver ansatte i barnevernstjenesten atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder?

Studien viser at ansatte i barnevernstjenesten opplever atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder som utfordrende å forstå, og at dette i stor grad handler om at det kan være vanskelig å skille hva som er atferdsvansker og hva som er identitetssøken. Videre viser studien at de ansatte i barnevernstjenesten forstår atferdsvansker gjennom definisjon av atferdsvansker, utvikling av atferdsvansker og konsekvenser av atferdsvansker. Sist, men ikke minst viser studien at forståelsen de ansatte i barnevernstjenesten har av atferdsvansker vil påvirke hva barnevernstjenesten gjør i sine møter med disse barna.

5.1.1 Definisjon av atferdsvansker

Studien viser at flere av informantene mente det vil være forskjell på hva som er identitetssøken og hva som kan defineres som atferdsvansker. Videre viser studien at flere ansatte i barnevernstjenester mener barn under kriminell lavalder prøver å finne ut av hvem de er, hvor de i en søken etter selvstendighet da kan vise atferd som avviker fra normalen. Dette vises igjen i tidligere forskning hvor Grøholt et al. (2015) mente at barn sin atferd fra tid til en annen vil være «forstyrret», hvor barn vil vise asosial atferd som over tid vil forsvinne (Grøholt et al., 2015, s. 51). En mulig forklaring for hvorfor denne type asosial atferd skiller seg fra atferdsvansker er hvor atferden kommer fra, og lengden den har vært. Studien viser at atferden hos barn under kriminell lavalder kan knyttes til atferdsvansker om den vises over lengre tid, hvor barna har vunnet og lært å leve livene sine etter uttrykk som avviker fra normalen. Med andre ord vil de ansatte i barnevernstjenesten gjerne forstå atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder gjennom en atferd som ligger dypt i barns levemåte, fordi barna over lengre tid har lært å leve livene sine etter en avvikende atferd. Dette vil dermed si at barna som har atferdsvansker kanskje ikke søker etter hvem de er, fordi da hadde atferden vært forstyrret for en mindre periode av barnas liv.

En annen mulig forklaring for hvorfor atferdsvansker skiller seg fra identitetssøken er hvordan atferden vises. Studien viser at de ansatte i barnevernstjenesten definerer atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder som en avvikende atferd som over lengre tid ikke påvirkes av konsekvenser og som strider mot det forventninger og normer tilsier. Ser vi på tidligere forskning hos Bufdir (2021) handler denne forståelsen av atferdsvansker om en utviklingspsykologisk atferdsvanske, der problematisk og normbrytende atferd omhandler en eksternaliserende atferd (Bufdir, 2021, s. 16-17). Med andre ord handler atferdsvanskene om

noe i barna som gjør at barna viser de ekstreme uttrykkene gjennom atferden. Det vil si at de ansatte i barnevernstjenesten trolig forstår atferdsvanskene gjennom barns indre følelser. Dette vil ikke bety at barns identitetssøken ikke handler om barns følelser i å finne selvstendighet, men identitetssøken vil gjerne handle mer om de ytre påvirkningene i barns liv.

5.1.2 Utvikling av atferdsvansker

Studien viser at ansatte i barnevernstjenesten mener det er utfordrende å forstå hva atferdsvansker handler om. Tidligere forskning hos Bufdir (2021) mener dette er på grunnlag av at det ikke er et enhetlig system som kartlegger forekomsten av atferdsvansker (Bufdir, 2021, s. 29). Likevel viser studien at informantene omtalte atferdsvansker hos barna barnevernstjenesten møter som et smerteuttrykk og et symptom bilde på noe som har skjedd i barnas utvikling. Studien viser at informantene videre forklarte smerteuttrykkene og atferdsvansker i to deler: faktorer ved barn og faktorer ved omsorgen.

Ser vi på faktorer ved barn kan informantenes definisjon av atferdsvansker bidra til en forståelse av hvorfor atferdsvansker utvikles. Når informantene beskrev atferdsvansker mente de at atferdsvansker ofte handler om at barn ikke forstår konsekvensene av egne handlinger. Flere av informantene peker på at dette for det første kan handler om at barna har forhold i seg selv som kompliserer ting. En mulig forklaring på dette er forskning i nevrobiologiske studier. Grøholt et al. (2015) forklarer at disse viser at barn med atferdsvansker har nedsatt evne til å forstå at det er en forbindelse mellom sin egen atferd og dens konsekvenser, noe som handler om at en nedsatt sensitivitet som påvirker barns evne til å lære passende atferd (Grøholt, et al., 2015, s. 56-57). Grøholt et al. (2015) forklarte at dette handler om at barns kognitive evne har stor betydning for evnen til å forstå konsekvenser. Dette gjør at vi på den ene siden kan forstå utviklingen av atferdsvansker gjennom nedsatt impuls kontroll, nedsatt evne til å løse problemer og nedsatt evne til å tilpasse atferd med omgivelsene. Videre gjør det at vi kan forstå utviklingen av atferdsvansker gjennom barnas empati, hvor barn som en konsekvens av nedsatt kognitiv evne mangler evnen til å sette seg inn i andres intensjoner og tanker, samt reagere på andres følelser (Grøholt et al. (2015, s. 56-57). Med andre ord kan barn ha faktorer ved seg selv som gjør at det blir utfordrende å lære adekvat atferd, men også tilpasse atferden til omgivelsene. Dette vil si at barnevernstjenesten trolig vil møte barn hvor barns kognitive evne har vært en risikofaktor for at atferdsvanskene utvikles.

Selv om faktorer ved barn kan forklare hvorfor atferdsvansker kan utvikles, mente alle informantene at det ofte er ting i omsorgen som gjør at barn utvikler atferdsvansker. Studien viste at informantene mente at barn kan oppleve dårlige relasjoner med foreldrene sine, samt begrensninger i egen oppvekst. Tidligere forskning fremhever ugunstige oppvekstbetingelser som en stor risikofaktor for at barn utvikler atferdsvansker, men også for at barn utvikler atferdsvansker i tidlig alder (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 352; Bufdir, 2021, s. 16-17). En mulig forklaring på hvorfor omsorgen er risikofaktor for atferdsvansker er barns sosialiseringssprosess. Kvello (2015) forklarte at barn gjennom en sosialiseringssprosess tilegner seg kunnskap, ferdigheter og meninger som er nødvendige for at barna skal delta i et samfunn. Videre forklarte Kvello (2015) hvordan foreldre har en betydelig rolle i å forme denne kunnskapen, hvor mangelfull omsorg kan føre til nedsatt kognitiv fungering hos barn (Kvello, 2015). På den ene siden kan vi forstå hvordan dette påvirker atferdsvansker gjennom barns misforståelser av seg selv, hvor barna i stedet for normal atferd tyder til raserianfall, liten empati, lav sosial kompetanse og lavt egenverd (Kvello, 2015). På den andre siden kan vi forstå hvilken atferd omsorgen er en risikofaktor for. Bufdir (2021) forklarte at dette handler om at barn som har vært eksponert for flere ugunstige oppvekstbetingelser og risikofaktorer ofte gjør at barna viser høyt nivå av eksternaliserende atferdsvansker gjennom forstyrrende, regelbrytende og aggressiv atferd (Bufdir, 2021, s. 16-17). Med andre ord kan atferdsvansker handle om at barn har faktorer ved omsorgen som blir en risikofaktor for utvikling av atferdsvansker, men at dette i stor grad handler om omsorgens risikofaktor på barns kognitive utvikling. Det vil derfor bety at barnevernstjenesten trolig vil møte barn hvor barns kognitive evne og barns mangelfulle omsorg vil henge sammen gjennom påvirkning av hverandre i løpet av barns utvikling. Dette vil også gi en forklaring på hvorfor barns utvikling av atferdsvansker kan være utfordrende å forstå, og hvorfor det tenkes at det ikke er et enhetlig system som kartlegger atferdsvanskene.

5.1.3 Konsekvenser av atferdsvansker

Funn i tidligere forskning vektlegger at konsekvensene av atferdsvansker ofte knyttes til de eldste barna (Aase et al., 2020; Røde Kors, 2020; Bufdir, 2021; Biong & Ytrehus, 2019). I motsetning til tidligere forskning viser denne studien at de ansatte i barnevernstjenesten beskriver atferdsvanskene som forskjellig i ulike aldersgrupper, hvor atferdsvanskene som en følge av dette vil ha ulike konsekvenser for ulike aldersgrupper.

Informantene forklarte at de eldste barna ofte har et reaksjonsmønster som ikke er akseptabelt for samfunnet og deres egen utvikling. Studien viser at dette reaksjonsmønsteret gjør at barna får større ringvirkninger i forhold til deres rolle i miljøet, men også innad i egen familie. En mulig forklaring på dette er valgene barna tar for seg selv. Studien viser at barna barnevernstjenesten møter tar feil valg, hvor barn gjennom mestring på negativ atferd fører til kriminalitet, rusbruk og annen normløs atferd. Selv om barna under kriminell lavalder ikke kan etterforskes for lovbrudd viser konsekvensene informantene har møtt igjen i SSBs (2020) studie av barn som gjennomfører kriminalitet. Studien avslører en økende statistikk på kriminaliteten blant barn og unge, der barn under kriminell lavalder representerer tyveri, vold og mishandling (SSB 2020). På den andre siden handler valgene om en bekymringsverdig rusbruk i samfunnet, som for det første er kriminelt, men som også vil være en stor belastning på barn selv og barns familie (Biong & Ytrehus, 2018; Aase et al., 2020; Legemiddeloven, 1992, §§24 & 31). Det vil si at konsekvensene kan gi en forståelse av at atferdsvansker hos de eldste barna under kriminell lavalder er destruktiv, hvor den vil gå mot samfunnets normer, regler og forventninger, og sist, men ikke minst barn selv. Dermed vil barnevernstjenesten trolig møte barn hvor atferden ikke vises gjennom små og «forstyrret» atferdsuttrykk, men som alvorlige og bekymringsverdige uttrykk som strider med barns alder.

Videre vil de yngste barna gjerne gi en annen forståelse om hva atferdsvansker i denne aldergruppen er. En mulig forklaring på hvorfor atferdsvansker i denne aldergruppen er ulik eldre barn, er barnas atferd. Studien viser at dette er barn som ikke har de alvorlige atferdsuttrykkene, men som likevel er utfordrende å håndtere. Dette handler om at barna har en atferd som omhandler knusing av gjenstander, fysiske angrep på medlevere og lærere, samt vansker med å forholde seg til regler. Denne atferden forteller at atferdsvansker hos de yngste barna er normløs, men hvor den gjerne ikke går like mye mot samfunnets normer, regler og forventninger. Dette vil ikke bety at barnas atferd ikke går mot samfunnet i like stor grad som hos eldre barn. Bufdir (2021) fremhever at debutalderen for kriminalitet synker og hvor den mest aktive gruppen av kriminelle barn har lavere debutalderen enn andre (Bufdir, 2021, s. 19). Med andre ord vil det være noen av barna i denne aldersgruppen som passer inn i beskrivelsene av de eldre barna. Likevel viser studien at atferdsvansker hos flertallet av barn i denne aldersgruppen ofte handler om mer belastninger hos barna selv. Studien viser at dette er barn det er lettere å kontrollere, hvor voksne har lettere for å skjerme barna fra andre barn på samme alder, der barna ufrivillig blir ekskludert fra både fritidsarenaer og positive miljøer.

Dette vil si at de yngste barna gjerne velger atferden selv, men at de i mindre grad har kontroll over konsekvensene fordi de enda er så unge.

Hvordan ansatte i barnevernstjeneste beskriver atferdsvansker handler i stor grad om hvilke konsekvenser de har sett atferdsvanskene kan ha, samt faktorene de har opplevd påvirker atferdsvanskenes utvikling. Studien tydeliggjør at denne beskrivelsen har en betydning for hvordan de ansatte forstår atferdsvansker. I barnevernstjenesten møte med atferdsvansker vil denne forståelsen gjerne ha en stor betydning for hvordan barnevernstjenesten møter atferdsvansker hos barna. Dette handler om barnevernstjenestens forståelse av hva de må se etter for å forstå at barn har atferdsvansker, men også hvordan forståelsen vil påvirke hvordan barnevernstjenesten velger å arbeide med den.

5.2 Hvordan arbeider barnevernstjenesten med barn som har alvorlige atferdsvansker?

Studien viser at de ansatte i barnevernstjenesten beskriver sitt arbeid med barn som er under kriminell lavalder og som har atferdsvansker gjennom to ulike arbeidsfelt. En del av arbeidet som gjøres kan beskrives som forebyggende arbeid, mens en del av arbeidet som utøves kan beskrives som endringsarbeid.

5.2.1 Forebyggende arbeid med atferdsvansker

Forebyggende arbeid er ofte det første arbeidet barnevernstjenesten gjennomfører med barn som har atferdsvansker. Når informantene beskrev forebyggende arbeid ble tidlig innsats fremhevet som det viktigste forebyggende arbeidet. På den ene siden handler tidlig innsats om å gå inn tidlig før vanskene har utviklet seg. Dette for at barnevernstjenesten og andre instanser kan gi tidlig hjelp og rett hjelp for å unngå at det senere er et behov for de mer inngripende tiltakene. På den andre siden handler tidlig innsats om informasjonen barnevernstjenesten kan innhente om barna. Dette for at barnevernstjenesten kan jobbe riktig ut fra et godt informasjonsgrunnlag om barn med atferdsvansker.

Selv om barnevernstjenesten mener forebyggende arbeid er viktig, viser studien at det forebyggende arbeidet kan være utfordrende. Først og fremst handler dette om at det forebyggende arbeidet stadig er i endring, noe som vil si at barnevernstjenesten arbeid med atferdsvansker også vil være i stadig endring. I barnevernsloven §1-10 heter det at barnevernstjenesten skal sette tiltak tidlig inn for å kunne forebygge alvorlig omsorgssvikt og

atferdsvansker (Barnevernsloven, 2021, § 1-10). Ser vi på proposisjonen til lovendringen fremhever denne at tidlig innsats omhandler en iverksetting av tiltak når atferdsproblemer eller omsorgssvikt oppstår, noe som vises igjen når informantene forklarte at forebyggende arbeid skal gjennomføres før vanskene utvikles (Prop. 133L, 2020-2021, s. 108). Til tross for at barnevernstjenesten er lovpålagt til å gjennomføre tidlig innsats, forklarte informantene at dette handler om et tverrfaglig samarbeid om den tidlige innsatsen. Informantene forklarte at det gjennom en oppvekstreform og en BTI modell har kommet et større fokus på det arbeidet barnevernstjenestene og andre instanser kan få til gjennom tidlig innsats og et tverrfaglig samarbeid. Likevel vektlegger Prop 133L (2020-2021) at barnevernstjenesten skal gjennomføre tilstrekkelige undersøkelser på et tidlig stadium for å kunne ivareta barns behov (Prop 133L, 2020-2021, s. 108). Med andre ord så beskriver de ansatte i barnevernstjeneste forebyggende arbeid med atferdsvansker som tverrfaglig, selv om det i både Prop 133L (2020-2021) og Barnevernsloven §1-10 blir lagt fokus på barnevernstjenestens ansvar. Dette vil muligvis bety at de ansatte i barnevernstjenesten har møtt utfordringer som ikke understrekes i loven.

Ser vi på de ansatte i barnevernstjenester sine beskrivelser av forebyggende arbeid, ser vi at en mulig utfordring er barnevernstjenestens mandat og ansvarsområde. Informantene forklarte at barnevernstjenestene ikke kan komme for tidlig inn. Dette handler om at det kan være bekymringer om atferd, men at disse ikke er store nok til å være i barnevernstjenestens ansvarsområde og mandat. Informantene beskrev arbeidet til barnevernstjenestene som de røde sakene, hvor det dermed vil være saker barnevernstjenesten ikke har mandat til å ta. Som følge av barnevernstjenestens mandat har barnevernstjenestene grunnleggende rettigheter og prinsipper de må ta med i vurderinger og beslutninger. For å beskytte barn og foreldre for unødvendige tiltak, praktiserer barnevernet etter det mildeste inngreps prinsipp i både undersøkelser og valg av tiltak (Ellingsen & Østerhaug, 2014, s. 66-67). Dette betegner blant annet en rett til at barnevernstjenestene ikke skal gjennomføre mer inngripende undersøkelser enn det som er nødvendig (Ellingsen & Østerhaug, 2014, s. 66-67). Om informantene da opplever at det ikke er grunnlag for undersøkelser i barnevernstjenesten, vil det mildeste inngreps prinsipp gjøre at barnevernstjenesten ikke har mulighet til å opprette undersøkelse. Dette vil si at barnevernstjenesten i deres arbeid med atferdsvansker, vil være avhengige av at andre instanser kan ta ansvar for de sakene barnevernstjenesten ikke har mandat til.

Et annet mulig utfordring for barnevernstjenestens forebyggende arbeid er barnevernstjenestens kapasitet. Studien viser at barnevernstjenesten ikke kan møte barn alene og at de være avhengige av at andre instanser gjør sin bit av arbeidet. Dette vises igjen i tidligere forskning, hvor Helsedirektoratet (2018) mener barnevernstjenesten er avhengige av det tverrfaglige samarbeidet rundt seg i både identifiseringen av utsatte barn, men også i tjenestetilbudene barn har rundt seg (Helsedirektoratet, 2018, s. 3). Gjennom studien viser informantenes beskrivelser at dette handler om å bygge et system rundt barna, hvor barna blir sett og møtt der utfordringene ligger. Det vil si at det på den ene siden kan være SLT, skole, samarbeidsgrupper og fritidsgrupper, som observerer og gjennomfører små grep for å forebygge atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder. Samtidig at det på den andre siden, som Prop 133L (2020-2021) vektlegger, vil være barnevernstjenesten som gjennomfører blant annet tilstrekkelige undersøkelser på et tidlig stadium for å kunne ivareta barns behov (Prop 133L (2020-2021), s. 108). Med andre ord handler dette om at alle instanser rundt barn sammen bygger system rundt barn og unge i alle instanser, hvor alle instansene videre gjør sin bit av arbeidet for at atferdsvansker hos barn og unge blir avdekket og møtt uansett hvor barna er.

Studien viser dermed at forebyggende arbeid er det ene arbeidsfeltet i barnevernstjenestens arbeid med barn som har atferdsvansker. Selv om studien tydeliggjør at dette arbeidet handler om en tidlig identifisering og tidlig hjelp av atferdsvansker, er det mye som tyder på at barnevernstjenesten møter utfordringer med å møte barn som har atferdsvansker. For det første handler utfordringen om barnevernstjenestens mandat. Studien tydeliggjør at mandatet til barnevernstjenesten omhandler bekymringer om barns omsorgssituasjon, og at det derfor vil være situasjoner hvor atferdsvansker treffer barnevernstjenestens vilkår. For det andre handler utfordringen om barnevernstjenestens kapasitet. Studien tydeliggjør at barnevernstjenesten ikke har kapasitet til å møte barn med atferdsvansker bra nok alene. Disse utfordringene gir en forklaring på hvorfor barnevernstjenesten er avhengige av et tverrfaglig samarbeid i sitt arbeid med barn som har atferdsvansker. Men andre ord er den ene måten barnevernstjenesten arbeider med barn som har atferdsvansker forebyggende arbeid, men at dette arbeidet ikke vil gjennomføres av barnevernstjenesten alene.

5.2.2 Endringsarbeid av atferdsvansker

Studien viser at ansatte i barnevernstjenesten beskriver endringsarbeid i forhold til atferdsvansker gjennom to ulike posisjoner, men en med en enighet om at begge områdene er viktige i barnevernstjenestens arbeid med barn hvor atferdsvansker har blitt utviklet.

Den første posisjoner omhandler en god posisjon til endring. Studien viser at barnevernstjenesten i denne posisjonen vil møte familier hvor det tidligere har vært gjennomført forebyggende arbeid og tiltak, samt saker hvor barnevernstjenesten har mulighet til å hente inn god informasjon fra andre instanser og undersøkelse. Informantene ga uttrykk for at det dermed er viktig med et tverrfaglig samarbeid for at denne gode posisjonen skal være mulig. På den ene siden handler dette om barnevernstjenestens ansvarsområde. Informantene forklarte at dette i likhet med forebygging handler om at barnevernstjenesten ikke tar alle saker og hvor det dermed vil være saker hvor det kan være bekymring, men hvor barnevernstjenesten ikke har mandat. Det vil si i saker hvor det ikke oppfyller vilkår etter barnevernsloven § 3-1 om at barna har et særlig behov for hjelp knyttet til omsorgssituasjon og atferd (Barnevernsloven, 2021, § 3-1). På grunnlag av noen saker ikke oppfyller vilkår for tiltak i barnevernstjenesten er barnevernstjenesten avhengig av andre instanser, og at disse instansene kan jobbe med bekymringen for å unngå at den er så stor at den må til barnevernstjenesten.

En mulig forklaring på hvorfor dette kan bidra til god posisjon til endring er at instanser dermed ofte vil være i kontakt med familier før barnevernstjenestens kontakt. De ansatte i barnevernstjeneste gav uttrykk for at barnevernstjenesten allerede i første møte med foreldre og barn kan innhente god informasjon om utfordringer, samt tiltak som allerede er gjennomført. Da vil den ene siden med god posisjon være at barnevernstjenesten kan treffe riktige tiltak de har kunnskap om kan virke positivt på foreldrene eller barn. På den andre siden vil barnevernstjenesten møte foreldre og barn hvor det alt er gjennomført forebygging og ulike tiltak. Det vil si barn hvor atferdsuttrykkene gjerne ikke har hatt den største utviklingen, noe som vil si at barnevernstjenesten kan møte barna litt tidlig. Dette på et tidspunkt hvor det vises at barnevernstjenesten har flere tiltak å velge mellom (Bufdir, 2021).

Med andre ord vil en god posisjon til endring gi barnevernstjenesten større sjanse til å snu et utfordrende mønster. Dette handler for det første at barnevernstjenesten kommer inn i en familie hvor det er blitt gjennomført forebyggende og ulike lavterskel tiltak, hvor

barnevernstjenesten har mer tilgjengelige tiltak å gi. For det andre handler dette om at barnevernstjenesten kan basere tiltak på god informasjon om barna og foreldrene, slik at de rette tiltakene blir iverksatt.

Til tross for at barnevernstjenesten har saker hvor tidspunkt for endringsarbeid er godt, viser studien at barnevernstjenesten ofte har ansvar for saker hvor det alt er utviklet alvorlige atferdsvansker. I loven lyder det at det i situasjoner hvor barn har et særlig behov for hjelp knyttet til omsorgssituasjon og atferd skal barnevernstjenesten etter barnevernsloven § 3-1 første ledd iverksette frivillige hjelpetiltak, som etter andre ledd både skal møte barns og foreldrenes behov, men også bidra til positiv endring (Barnevernsloven, 2021, § 3-1). En av informantene forklarte at barnevernstjenesten dermed skal inn i saker hvor det er alvorlige atferdsvansker og hvor det er bekymring for at det kan føre til tvangsvedtak, noe som gir barnevernstjenestene en dårligere posisjon.

En mulig forklaring på den dårlige posisjonen er barns alvorlige atferdsvansker. Studien viser at barnevernstjenester i situasjoner hvor de kommer sent inn møter barn hvor barna har alvorlige atferdsvansker eller hvor barns atferd er som beskrevet i vilkårene for institusjonsplassering etter barnevernsloven kapittel 6. En forklaring på hvorfor dette oppstår er at det i tidligere forskning blir understreket at det ikke er tidlig nok oppdagelse av utsatte barn og unge. Helsedirektoratet (2018) vektlegger at dette gjør at problematikken hos barn og unge blir vanskeligere å håndtere (Helsedirektoratet, 2018, s. 3). Videre viser studien at barnevernstjenestene i disse situasjonene må fokusere på barn, men at dette ofte kan være utfordrende. For det første handler dette om barns selvforståelse. Som beskrevet tidligere (se *5.11) har barn med alvorlige atferdsvansker svekket selvforståelse og refleksjon. Knytter vi barns selvforståelse og relasjon med tiltak, vil dette være barn som ikke har motivasjon for å endre seg eller som ikke forstår hvorfor de skal endre seg, hvor barnevernstjenestene ikke kommer i posisjon til å hjelpe. Studien viste at dette gjør det utfordrende for barnevernstjenesten til å gjennomføre tiltak med barna, selv om barnevernstjenesten i disse situasjonene kan være avhengige av at barn gjør en endring.

For det andre handler dette om barns rettigheter. Barn har som en menneskerettslig forpliktelse og som et overordnet og grunnleggende prinsipp rett til å bli hørt. Barn har med dette en rett, etter barnevernsloven §1-4 og barnekonvensjonen artikkel 12, til å bli hørt i alle saker som berører dem. Det vil si at barnevernstjenesten skal vektlegge og la barns meninger

medvirke (Barnevernsloven, 2021, § 1-4; Barnekonvensjonen, 1991, art. 12). Studien viser at utfordringen med barns rett til å bli hørt er at barn under kriminell lavalder ofte ikke vet hva som er til det beste for dem selv. Dette igjen handler om barns selvforståelse, hvor barn i situasjoner med alvorlige atferdsvansker kan uttrykke et ønske om å ikke gjennomføre tiltak. Informantene forklarte at utfordringen med dette er balansen mellom hvor stor stemmen til barna skal være og hvor stor stemmen til barnevernstjenesten skal være.

En annen mulig forklaring på den dårlige posisjonen for endring er tilgjengeligheten av tiltak i barnevernstjenesten. Studien viste at barnevernstjenester i situasjoner med alvorlige atferdsvansker har mindre tilgjengelige tiltak. Ser vi på tiltakene barnevernstjenestene kan gi i situasjonene med alvorlige atferdsvansker fremhever Bufdir (2021) bare tiltaket MST (Bufdir, 2021). Om barnevernstjenestene dermed bare har ett tiltak å iverksette hos barna, vil det være mer utfordrende for barnevernstjenesten å få til positiv endring hos barn med alvorlige atferdsvansker. Ser vi dette i lys med barns selvforståelse, manglende motivasjon og lav mestring, vil ikke barnevernstjenestene ha mye å gå på. Med andre ord vil en dårlig posisjon gi barnevernstjenesten mindre sjanse til å snu et utfordrende mønster. Dette handler for det første om at barnevernstjenesten møter barn med alvorlige atferdsvansker. Barn hvor det på grunnlag av deres selvforståelse og motivasjon kan bli utfordrende å få til en endring. For det andre handler dette om at barnevernstjenesten kommer inn i en familie hvor det alt har oppstår alvorlige atferdsvansker, hvor barnevernstjenesten har begrenset tilgjengelige tiltak å sette inn.

De ansatte i barnevernstjenestens beskrivelser viser at barnevernstjenesten jobber med atferdsvansker gjennom forebyggende arbeid og endringsarbeid. Det forebyggende arbeidet omhandler en tidlig identifisering og hjelp, men hvor barnevernstjenestens mandat og ansvarsområde kan gjøre dette utfordrende. Endringsarbeidet omhandler hjelp når vanskene har utviklet seg, men hvor barns atferdsvansker vil ha stor betydning for barnevernstjenestens mulighet for dette arbeidet.

5.3 Hvilke faktorer gjør at barn under kriminell lavalder blir plassert på atferdsinstitusjon?

5.3.1 Vurdering av institusjon

Studien viser at ansatte i barnevernstjenesten ser på plassering på atferdsinstitusjon som en siste løsning, og at dette ikke er en løsning informantene ønsker. Til tross for at de ansatte i barnevernstjenestene ikke ønsker å plassere barn på institusjon, viser statistikk av SSB at 865 barn likevel ble plassert på barnevernsinstitusjon i 2021 (SSB, 2022). Bufdir (2022) avslører at flertallet av disse plasseringene viser til barna mellom 15 og 17 år, men at det likevel vil være over 73 barn under kriminell lavalder som plasseres (Bufdir, 2022).

Selv om statistikken viser at barn blir plassert på institusjon, fremhever flere av informantene i studien at institusjonsplassering ofte ikke er til det beste for barn. Prinsippet om barns beste er en menneskerettslig forpliktelse og overordna og grunnleggende prinsipp, som etter Grunnloven §1-4, barnekonvensjonen artikkel 3 og barnevernsloven §1-3 gir barnevernstjenesten lovpålegg til å vurdere tiltak og beslutninger etter hva som er til det beste for barn (Grunnlov, 1814, §104; Barnekonvensjonen, 1991, art. 3; Barnevernsloven, 2021, §1-3). Flere av informantene forklarte at de gjennom tidligere institusjonsplasseringer har opplevd at institusjonsplasseringer ofte forverrer de utfordringene barn har. Informantene forklarte at dette ofte handler om at barna blir eksponert for flere utfordringer enn de har blitt hjemme, hvor barna i løpet av institusjonsplasseringen kan utvikle økt rusmisbruk, kriminalitet og normløs atferd. Dette vises igjen i en rapport av Barneombudet (2020), hvor undersøkelse av institusjon viser at barn kan ha det vanskelig på institusjoner. Rapporten viser at institusjon for noen barn er traumatiserende, hvor rusmisbruk, utageringer og psykiske vansker forverrer seg under institusjonsoppholdet (Barneombudet, 2020, s. 3). Informantene forklarte at dette gjør at institusjonsplassering ofte ikke lykkes for de yngste, hvor denne negative utviklingen som oppstår på institusjonen fører til nye tiltak eller ny institusjonsplassering når barna kommer hjem igjen. En mulig forklaring på hvorfor informantene ikke ønsket å plassere barn kan dermed være prinsippet om barnets beste, hvor en institusjonsplassering strider mot vilkårene som skal være med i en vurdering av institusjonsplassering.

Selv om det kan oppstå negative utvikling på institusjon beskrev Backe-Hansen et al. (2017) barnevernsinstitusjoner som nødvendige, samt gode tiltak for de barna som behøver omsorg utenfor hjemmet (Backe-Hansen et al., 2017, s. 27). Likevel viser studien at flere informanter

opplevde at barn på institusjon ikke får den omsorgen de trenger. Flere av informantene forklarte institusjon som en «kjøpt omsorg», en omsorg informantene omtalte som begrenset. Informantene har opplevd at ansatte i institusjonene, gjennom rettighetsforskriftene, ikke kan gjennomføre nødvendige «omsorgsgrep» foreldre ellers ville gjort. Dette vises i rapport av Barneombudet (2020), hvor undersøkelse viser at noen institusjoner ikke kommer i posisjon til å hjelpe barna, eller hvor tiltakene institusjonene skal gjennomføre mislykkes. I rapporten vektlegges det at dette skjer på grunnlag av barns manglende motivasjon til hjelp, skole og andre aktiviteter (Barneombudet, 2020, s. 3). Flere av informantene har omtalt barnas motivasjon som lav, hvor barna på et tidspunkt av en institusjonsplassering ikke har uttrykket en motivasjon for å endre seg. Informantene forklarte videre at dette handler om barnas selvforståelse, og at barna er på utviklingsstadier hvor de ikke forstår konsekvensene av atferden de har. Dette kan forklare at institusjonene ikke kommer i posisjon til å hjelpe barna, både på grunnlag av barns motivasjon for endring, men også på grunnlag av institusjonenes begrensninger på hva de kan gjøre og ikke.

Selv om forventningen og kunnskapen rundt barnevernsinstitusjonene ofte er negativ forklarte flere av informantene at de noen ganger har komt i situasjoner hvor institusjon anses å være siste utvei. I vilkårene for institusjonsplassering omhandler denne siste utveien barnevernstjenestens lovpålegg til å vurdere om «*barnets behov kan ivaretas ved hjelpetiltak*» (Barnevernsloven, 2021, § 6-2). Studien viser at barns behov ikke alltid kan ivaretas ved hjelpetiltak, hvor barnevernstjenesten kommer i situasjoner der institusjon er unngåelig fordi hjelpetiltak gjerne ikke har effekt, og hvor barna enda er skadelidende og utsetter seg for ting som vil ødelegge for barna. Studien viser videre at barnevernstjenestene gjennomfører en risikovurdering i disse situasjonene, hvor barnevernstjenesten på tidspunktet med høy risiko har komt til en grense for hvor lenge de kan stå å se på. Informantene beskriver at arbeidet til barnevernstjenesten på dette tidspunktet handler om en vurdering av en institusjonsplassering, hvor barnevernstjenesten ved beslutning av institusjon må tro på at institusjon vil være den siste mulighet, samt fornuftig for barnas utvikling. Dette kan ikke barnevernstjenesten være foruten. Det følger av barnevernsloven § 6-2 et lovpålegg til å sjekke at institusjonene barna blir plassert på er «*faglig og materielt i stand til å tilby barnet forsvarlig hjelp*» (Barnevernsloven, 2021, § 6-2). Undersøkelser av institusjoner viser at noen institusjoner er i stand til å gi barn forsvarlig hjelp der barn møter stabile og trygge institusjoner, hvor det jobbes med endringsarbeid (Barneombudet, 2020, s. 36). Det er dermed ikke fakta på at

institusjonene er dårlige for barna, men det er likevel stor erfaring på at de gode opplevelsene på institusjon gjelder et lite antall barn.

For å forstå hvorfor barnevernstjenestene plasserer barn selv om det er dårlige erfaringer, blir det viktig å se på de ulike faktorene som gjør at tiltakene ikke har effekt, og hvor barnevernstjenesten som siste utvei plasserer barna på institusjon. De ansatte i barnevernstjenesten fremhever at faktorene som gjør at barn under kriminell lavalder blir plassert på atferdsinstitusjon er faktorer ved barn, foreldre, oppvekstmiljø og ved barnevernstjenesten.

5.3.2 Faktorer ved barn

Informantene ga uttrykk for at det er faktorer ved barn som gjør at barna blir plassert på institusjon. Studien viser at dette handler om at barna tar ødeleggende valg, noe som spiller mest inn når informantene tar en vurdering om en institusjonsplassering. Ser vi til vilkår for institusjonsplassering må disse valgene oppfylle vilkår om alvorlige atferdsvansker.

Barnevernstjenesten kan etter barnevernsloven § 6-2 bare fatte vedtak om institusjonsplassering dersom barn viser alvorlige atferdsvansker gjennom alvorlige lovbrudd, problematisk bruk av rusmidler, eller annen form for utpreget normløs atferd (Barnevernsloven, 2021, § 6-2). Til tross for at studien viser at konsekvensene av atferdsvansker ofte er bruk av rusmidler, normløs atferd og kriminalitet, viste studien at barna gjerne ikke har de mest alvorlige kriminelle handlinger. Likevel vil barns atferd på den ene siden være avgjørende for vurderingen av institusjonsplassering, dette fordi barna er skadelidende for seg selv og andre.

På den andre siden handler denne vurderingen om hvorfor barn har denne type atferd. Studien viser at informantene knyttet atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder til en begrenset selvforståelse og refleksjon til å forstå konsekvenser av de handlinger de gjennomfører. Ser vi på tidligere funn i studien (se *5.1.3 avsnitt 2), kom det frem at flere barn utvikler atferdsvansker på grunnlag av manglende kognitive evner, noe som påvirker barns evne til å forstå forbindelse mellom sin egen atferd og dens konsekvenser, samt nedsatt evne til å lære passende atferd. Informantene forklarte samtidig at dette er barn som opplever lave forventninger, og at barn gjennom en selvoppfyllende profeti fortsetter med rollen barna selv opplever de har. Informantene forklarte videre at dette er barn som opplever mestring på negativ atferd, hvor mestringen påvirker handlinger barna gjennomfører. Videre forklarte

informantene at barna ikke har motivasjon for å endre seg, noe som påvirker gjennomføring av tiltak. På den ene siden handler dette om at barna selv ikke ønsker å gjennomføre tiltak, mens det på den andre siden handler om at barna ikke forstår hvorfor tiltakene skal gjennomføres. I lys av barnas refleksjon og selvforståelse, viser studien at flere informanter har opplevd medhold i saker i Barneverns- og helsenemnda på grunnlag av barnas manglende refleksjon og modenhet. Dette handler om at barna enda er unge, hvor de selv ikke kan ta gode valg for seg selv. Samtidig handler dette om at barna ikke har motivasjon for endring. Dette fordi barn med alvorlige atferdsvansker noen ganger ikke forstår hva som er best for dem selv. Dermed vil barnas selvforståelse og refleksjon påvirke valgene av institusjonsplassering.

5.3.3 Faktorer ved foreldre

Studien viser at de ansatte i barnevernstjenesten fremhever foreldrenes kapasitet som en avgjørende faktor for institusjonsplassering. Alle informanter har opplevd slitne foreldre, som føler en avmakt i håndtering av egne barn. Informantene fortalte om foreldre som ikke lenger hadde kapasitet til å stå i barnets utfordring, hvor foreldre på et tidspunkt ønsket å plassere barnet sitt på institusjon. Informantene beskrev også foreldre som i lang tid har prøvd så godt de kan, men hvor reaksjonsmønsteret til barnet blir for utfordrende å stå i. Informantene forklarte at dette også kan være foreldre som ikke nyttiggjør seg av tiltak, enten av kapasitet til å utvikle seg eller egne begrensninger. Flere av informantene har opplevd at disse faktorene i foreldrenes relasjon med barnet har vært avgjørende for å plassere barn på institusjon. Dette fordi foreldrene selv ønsker dette og ikke har kapasitet til ha barnet boende hjemme lengre.

Biong og Ytrehus (2018) forklarte hvordan konsekvenser av atferdsvansker medfører dårlige relasjoner mellom foreldre og barn, noe som vises igjen i informantenes forklaring av hvilket samspill de møter mellom foreldrene og barna i barnevernstjenesten. Biong og Ytrehus (2018) forklarte videre hvordan dette samspillet fører til at foreldre kan føle seg håpløse og bekymringsfulle, hvor de føler seg maktløse i hvordan de skal møte og ta vare på sin egen familie (Biong & Ytrehus, 2018, s. 217). Gjennom informantenes forklaring av foreldrene har informantene i barnevernstjenestene opplevd foreldre som misliker barna sine og hvor foreldrene ikke vet hvordan barnet skal møtes. Informantene forklarte at dette er faktorer som kan bidra til at barns atferd har en negativ utvikling, noe som vises igjen hos Biong og Ytrehus (2019). De forklarte at foreldre kan være en risikofaktor for barns rusmiddelproblematikk, en problematikk Biong og Ytrehus (2019) mente var en konsekvens

av atferdsvansker (Biong & Ytrehus, 2018, s. 217). Dette støtte av en rapport av Barneombudet (2020) hvor undersøkelse viste at noen barn med atferdsvansker har hatt mangelfull omsorg hjemme, en faktor Barneombudet (2020) mente bidrar til at barn blir plassert på barnevernsinstitusjon (Barneombudet, 2020, s. 6).

Den tidligere forskningen og funn i studien viser dermed at foreldrenes kapasitet kan bidra til institusjonsplassering. Den ene siden av denne kapasiteten er foreldrenes kapasitet til å stå i barnas utfordringer, hvor studien viser at foreldre vil komme til et tidspunkt hvor de ikke har kapasitet til å stå i barnas utfordringer. Den andre siden av denne kapasiteten er samhold og emosjonelle forhold, hvor foreldrenes dårlige samspill og vanskelige emosjonelle forhold kan gjøre at atferdsvanskene har en negativ utvikling. I funnene i studien vises det også hvordan disse forholdene påvirker hverandre, hvor en negativ utvikling hos barn og kapasitet hos foreldre sammen bidrar til institusjonsplassering av barn under kriminell lavalder.

5.3.4 Faktorer ved barns miljø

Studien viste at miljø har en avgjørende effekt på barns atferdsproblematikk, men også på hvorvidt barn blir plassert på institusjon. Flere av informantene forklarte at barna med atferdsvansker ofte finner andre barn med samme utfordringer, hvor de sammen får en fellesnevner i dårlige valg. Informantene forklarte at en konsekvens av disse valgene er at barna sammen blant annet utøver kriminalitet, ruser seg og avtaler slåsskamper. En annen konsekvens flere informanter nevnte er påvirkningsfaktoren av relasjonene barna får i miljøene. Ser vi på barns sosialiseringssprosess vil oppvekst og utvikling i et miljø være en del av barns utvikling til å bli et aktivt samfunnsmedlem som både påvirker og blir påvirket av samfunnet de lever i (Kvello, 2015). Barn vil gjennom denne prosessen finne kunnskap, ferdigheter og meninger som gjør det mulig for barna til å delta i et samfunn (Kvello, 2015). I motsetning til miljø hvor barn opplever positive innskudd, forklarte flere informanter at påvirkningsfaktoren i de avvikende miljøene er at barna styrker hverandres utfordring, hvor relasjonene blir dysfunksjonelle og destruktive. Ser vi da på barns sosialiseringssprosess, vil barn gjennom de destruktive miljøene finne kunnskap, ferdigheter og meninger som påvirker barna på en dysfunksjonell måte. Dette vil si at barna deltar i samfunnet med kunnskap, ferdigheter og meninger som gjerne vil gå mot de sosiale elementene Schiefloe (2011) definerer som betydelige for at barna skal ha føringer, begrensninger og muligheter for atferd og tilpasning (Schiefloe, 2011, s. 201-204).

Skal vi forstå denne type påvirkning kan det tenkes at barna følger et sein-start mønster. Da ut fra Bufdir (2021) sin forklaring om at barna gjennom identitetsøking og andre sosiale prosesser i fremprovosert gruppepress utvikler atferdsvansker. Dersom et sein-start mønster er tilfelle vil barna ikke utvikle atferdsvanskene før i 12-14 års alderen, hvor atferdsvanskene vil avta mot tidlig voksen alder (Bufdir, 2021, s. 17). Likevel tyder informantenes beskrivelser at utfordringen i disse miljøene ofte er at barna blir yngre, hvor de yngste barna ofte har eldre ungdom å forholde seg til. Noen informanter forklarte at yngre barn blir rekruttert av eldre barn, samt at barna søker miljøene fordi dette oppleves som kult. Det vil si miljøene har en type gruppepress, men også barn som gjerne har en identitetssøken. En mulig forklaring på det sein-start mønsteret er at mønsteret knyttes til yngre barn en tidligere forskning antok. Dette kan henge sammen med endringen i samfunnet, hvor informantene har opplevd yngre og yngre barn med atferdsvansker, men også opplevd at alderen på kriminelle handlinger og normløs atferd har gått ned.

I lys av en forklaring på at miljøets påvirkning handler om et gruppepress og en identitetssøken, gir det likevel ikke forklaring på hvorfor handlingene gjerne knyttes til atferdsvansker og hvorfor noen av barna opplever miljøene som positive. Studien viste at informantene har opplevd at flere av barna i disse miljøene selv ikke opplever at atferden i miljøet er utenfor norm eller hva samfunnet forventer, samt at barna gjerne ikke forstår konsekvensene av å være i disse miljøene. Dersom det er faktorer ved barn som gjør at atferdsvanskene utvikler seg, til tross for miljøet påvirkning, kan det tyde på at det er noe i barnas kognitive evne og utvikling som gjør at de søker disse miljøene, og som gjør at barna føler tilhørighet. Uansett forklaring, mente informantene at miljøet kan være nok for at barna utvikler atferdsvansker, men også nok for at barn blir plassert på institusjon.

Studien viser at miljøene rundt barna kan være så destruktive at både barnevernstjenesten og andre instanser ønsker å fjerne barna fra miljøene. Informantene forklarte at dette vil kunne påvirke en institusjonsplassering, ettersom et brudd fra miljøet kan være positivt for barna. Likevel viser funnene i studien at barn likevel vil finne tilsvarende miljø i samme referanseramme det nye stedet i frykt for å være generaliserende eller stigmatiserende. En mulig forklaring på dette er barns sosialiseringssprosess, hvor barn søker tilhørighet med andre barn de er like.

5.3.5 Faktorer ved barnevernstjenesten

Som nevnt i tidligere funn i studien har faktorer ved barn (se *5.3.2), faktorer ved foreldrene (se *5.3.3) og faktorer ved miljøet (se *5.3.4) en påvirkningsfaktor for institusjonsplassering. Selv om de ansatte i barnevernstjenesten vektlegger at disse faktorene kan avgjøre en institusjonsplassering, viser studien at faktorer ved barnevernstjenesten også er avgjørende. Studien viser at informantene mente faktorer ved barnevernstjenesten omhandlet to områder, sen avdekking av utfordringer og tiltak som ikke har ønsket effekt.

Til tross for at barnevernstjenestene etter barnevernsloven § 1-10 skal «*sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker*» har informantene opplevd at barnevernstjenesten ikke har vært tidlig nok inne (Barnevernsloven, 2021, §1-10). Studien viser at arbeidet til barnevernstjenesten ikke alltid fungerer på et systemnivå. En mulig forklaring på dette er informantenes beskrivelser av barn som ikke blir sett. Ser vi på tidligere forskning handler dette i stor grad om at barna ikke blir tidlig nok oppdaget, hvor mangelfull identifisering gjør at riktige instanser ikke får kjennskap til barn (Helsedirektoratet, 2018, s. 3). En annen mulig forklaring er informantenes beskrivelser av mangelfull kjennskap og kunnskap. Tidligere forskning vektlegger at kunnskapsgrunnlag forebygger og forhindrer videre uheldig utvikling av atferdsvansker (Konradsen & Konradsen, 2018). Likevel har ansatte i barnevernstjenesten møtt barn som er blitt misforstått, møtt og sett på som problembarn. De ansatte i barnevernstjenesten har opplevd at dette gjør at instansene blir uenige om hvem som skal ha ansvar for barna, hvor barna gjerne ikke har blitt sett eller flyttet mellom instansene. Dette vil si at systemet ikke møter alle barn, hvor mangelfull identifisering og kjennskap gjør at barn ikke blir møtt riktig og tidlig nok. Studien viser at dette fører til uheldige utviklinger av atferdsvansker, hvor barnevernstjenestens arbeid blir enda mer utfordrende.

Ser vi på betydningen av den tidlige innsatsen, forklarte Konradsen & Konradsen (2018) hvordan tidlig innsats kan forebygge og forhindre videre uheldig utvikling av atferdsvansker (Konradsen & Konradsen, 2018). Dette vil si at barnevernstjenesten kan komme inn i saker hvor det ikke er gjennomført et forebyggende arbeid, og hvor en uheldig utvikling av atferdsvansker alt har oppstått. Flere av informantene omtalte saker hvor dette er tilfelle, hvor barnevernstjenesten kommer for sent inn, hvor det allerede har utviklet seg alvorlige atferdsvansker. Informantene forklarte at utfordringen i disse sakene er at atferdsuttrykkene har utviklet seg til å bli så sterke, hvor det blir utfordrende å få til en endring så sent i

skjevutviklingen, mye knyttet til en dårlig posisjon for endringsarbeid. For det første handler utfordringen om barna og foreldrene barnevernstjenesten møter på dette tidspunktet. Ser vi til tidligere funn i studien (se *5.3.2 & 5.3.3) ble det forklart hvordan faktorer ved barn og faktorer ved foreldre gjør at barn blir plassert på institusjon. Knytter vi dette til barnevernstjenesten og sen avdekking av utfordringer, handler dette om at barnevernstjenesten møter de barna som ikke har selvforståelse eller motivasjon for endring, samt foreldre som ikke har kapasitet til å stå i barns utfordringer lenger.

For det andre handler utfordringen om hva barnevernstjenestene kan gi foreldre og barn i disse situasjonene. Informantene forklarte at det i disse sakene ofte allerede må tenkes inngripende tiltak, mye på grunnlag av manglende tiltak eller tiltak som ikke har effekt. Informantene forklarte at de kan sette inn tiltak de tenker vil ha god effekt, men hvor det ikke skjer en positiv endring. På den andre siden kan barnevernstjenesten også sette inn feil tiltak, noe som gjør at den negative utviklingen fortsetter.

Beskrivelsene til de ansatte i barnevernstjenesten viser at det er fire faktorer som gjør at barn under kriminell lavalder blir plassert på atferdsinstitusjon. Barnevernstjenesten har ikke vilkår til å plassere barn uten at barna viser en bekymringsverdig atferd, noe som vil si at den mest avgjørende faktoren vil være barna selv. Faktorer ved barn er i stor grad påvirket av et destruktivt miljø, der barnevernstjenesten plasserer barn på institusjon for å fjerne barna fra miljøet. Faktorer ved barn og barns miljø er en stor påvirkningsfaktor for foreldrenes kapasitet til å stå i barns atferd, hvor foreldrenes manglende kapasitet ofte er avgjørende for en vurdering av en institusjonsplassering. Faktorer ved barn og foreldre gjør at barnevernstjenesten ikke klarer å iverksette endringsarbeid. Dette handler også om at barnevernstjenesten ikke har tilgjengelige tiltak, eller hvor barnevernstjenesten setter inn feil tiltak. Dette betyr at det er flere faktorer som sammen gjør at barn under kriminell lavalder blir plassert på atferdsinstitusjon. Det vil dermed være mye som skal til for at barn blir plassert på institusjon. Likevel vil barns atferd i noen situasjoner være så styrende og rådende at institusjonsplassering blir siste utvei.

5.4 Forslag til videre forskning

5.4.1 Påvirkning av BTI modellen og oppvekstreformen

Gjennom studiens funn tydeliggjøres utfordringen og muligheten barnevernstjenesten og andre instanser har knyttet til tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid. Studien viser at en kan unngå noen institusjonsplasseringer om instansene rundt barna klarer å møte barna tidlig med rett tiltak til rett tid. Likevel fremhever studien at barnevernstjenestene og andre instanser har mulighet til å få til en bedre kunnskap og forståelse rundt barna med alvorlige atferdsvansker, samt hvilke instanser som skal møte barna og hvordan disse alvorlige atferdsvanskene skal møtes. Studien viser samarbeidet er på en positiv vei til å få dette til, men i studien har det ikke vært mulig å gå inn på hvordan endringen som har komt i BTI modell og oppvekstreform kan påvirke barnevernstjenestens arbeid. Vi trenger derfor mer kunnskap om betydningen BTI modellen og oppvekstreformen kan ha på det barnevernsmessige arbeidet med atferdsvansker.

5.4.2 Barnas selvforståelse

Gjennom studiens funn tydeliggjøres også barnas atferdsvansker og hvordan barnas selvforståelse påvirker barnevernstjenestens arbeid. Ettersom studiens problemstilling omhandlet de ansatte i barnevernstjenestens beskrivelser, er studiens forståelse av barnas selvforståelse gitt av de ansatte i barnevernstjenesten. Det var derfor ikke mulig å gå inn på hvordan barn selv beskriver egen selvforståelse, samt hvordan barn opplever atferdsvansken og barnevernstjenestens arbeid. Vi mangler derfor en kunnskap som kan gi barnevernstjenesten bredere forståelse av barna de møter og hvordan de skal møte barna.

5.4.3 Foreldrene sine opplevelser av barna

I studien fremheves foreldre som en viktig faktor i barnevernstjenestens arbeid. De ansatte i barnevernstjenesten beskriver sine opplevelser med foreldrene, og hva foreldre gir uttrykk for til barnevernstjenesten. I studien har det ikke vært mulig å undersøke hvordan foreldre selv opplever barna, men ikke minst samarbeidet med barnevernstjenesten. Vi mangler derfor kunnskap om hvordan foreldre opplever barna, hvordan foreldrene opplever samarbeidet med barnevernstjenesten, og ikke minst hva foreldre selv trenger fra barnevernstjenesten.

6. Avslutning

Formålet med denne masteroppgaven var å få en bredere forståelse av hvordan barnevernstjenesten møter barn som har atferdsvansker og som er under kriminell lavalder. I

studien blir det fremhevet at tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid kan ha stor betydning for at barnevernstjenestene skal møte barn og unge på riktig tidspunkt, både for å kunne forebygge atferdsvansker, men også for å kunne endre atferden til barn som allerede har utviklet atferdsvansker. Samtidig viser studien hvordan utfordringene kan øke når barnevernstjenestene kommer sent inn eller når barnevernstjenestene ikke får til et godt samarbeid med instansene rundt seg. Studien fremhever at det kan være utfordrende å få til et samarbeid på systemnivå, hvor både kjennskap og identifisering påvirker tidspunktet barna blir møtt og hvilken posisjon barnevernstjenesten får for å utøve endringsarbeid.

Studien tydeliggjør utfordringene med å få til en endring hos barn og foreldre. Studien viser at barnevernstjenestene har flere tiltak for foreldre og barn som har vist å kunne snu det negative mønsteret som har skjedd hos enten barn og/eller foreldrene. Likevel viser studien at foreldre kan komme til et punkt hvor de ikke nyttiggjør seg tiltakene grunnet manglende kapasitet til å møte og forstå egne barn, men at det samtidig kan bli utfordrende å få til en endring hos barna grunnet barnas selvforståelse av egne utfordringer. Disse faktorene kan gjøre at alvorlige atferdsvansker for barnevernstjenesten kan være utfordrende å møte, og hvor barnevernstjenestene kan komme til et punkt hvor de ikke kan stå å se på, hvor den siste utvei blir institusjonsplassering.

7. Referanser

- Aase, H., Lønnum, K., Sørli, M.-A., Hagen, K. A., Gustavson, K., & Utgarden, I.-H. (2020). *Barn, unge og kriminalitet* (978-82-8406-125-2). Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/contentassets/9edd82a6bff54e488870e612131bb242/barn-unge-og-kriminalitet-2020.pdf>
- Backe-Hansen, E. (red)., Løvgren, M., Neumann, C. B., & Storø, J. (2017). *God omsorg i barnevernsinstitusjoner* (978-82-7894-634-3). NOVA. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5109/Nettutgave-NOVA-Rapport-12-17-God-omsorg-i-barnevernsinstitusjoner.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Barneombudet. (2020). *"De tror vi er shitkids"* (978-82-7987-210-8). Barneombudet. <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>

- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>
- Berg, R. C., Johansen, T. B., Jacobsen, P. S., Forsetlund, L., & Nguyen, L. (2020). *Tiltak for barn og unge med atferdsvansker eller som har begått kriminelle handlinger: en oversikt over systematiske oversikter* (978-82-8406-065-1). Folkehelseinstituttet.
<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2020/tiltak-for-barn-og-unge-med-atferdsvansker-eller-som-har-begatt-kriminelle-handlinger-rapport-2020.pdf>
- Biong, S., & Ytrehus, S.(red.). (2018). *Helsehjelp til personer med rusproblemer* (2.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Brinkmann, S. (2013). *Qualitative interviewing*. Oxford University Press.
- Bufdir. (2020). *Atferdsvansker - ulike metoder*. bufdir.no.
<https://www.bufdir.no/barnevern/atferdsvansker/>
- Bufdir. (2020). *Barnevernsinstitusjoner*. bufdir.no.
<https://www.bufdir.no/barnevern/institusjoner/>
- Bufdir. (2021). *Barn og unge som begår eller står i fare for å begå kriminelle handlinger* (978-82-8286-378-0). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
<https://konfliktraadet.no/wp-content/uploads/2021/06/Barn-og-unge-som-begar-eller-star-i-fare-for-a-bega-kriminelle-handlinger-endelig-versjon.pdf>
- Bufdir. (2022). *Antall barn i barnevernsinstitusjon*. bufdir.no,
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_i_institusjon/antall_barn_i_barnevernsinstitusjon/
- Bufdir (2022). *Saksbehandlingsrundskrivet - Retningslinjer for barnevernstjenestens saksbehandling* (08-2022) Barne, ungdoms- og familiedirektoratet
- Bufdir (2023). *Rundskriv for barnevernstjenestens saksbehandling (saksbehandlingsrundskrivet)* (03-2023) Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
<https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/saksbehandlingsrundskrivet.pdf>

- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Ellingsen, I. T., & Østerhaug, R. S. (red.). (2014). *Barnevernets brennpunkt - beslutningsgrunnlag og beslutninger*. Universitetsforlaget.
- Forente nasjoner. (1989). *FNs konvensjon om barns rettigheter*: Vedtatt av de Forente nasjoner 20. november 1989; Ratifisert av Norge 8. januar 1991. Barne- og familiedepartementet.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Frønes, I., & Strømme, H. (2014). *Risiko og marginalisering* (2.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Grunnloven (1814). *Kongeriket Norges grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1814-05-17-nn>
- Grøholt, B., Garlæv, I., Weidle, B., & Sommerschild, H. (2015). *Lærebok i barnepsykiatri* (5.utg.). Universitetsforlaget.
- Grunfeld, L. A., Backe-Hansen, E., Guldvik, M. K., Winje, E., Engebretsen, L. S., & Westberg, N. B. (2020). *Institusjonstilbudet i barnevernet* (52/2020). MENON-PUBLIKASJON.
https://www.regjeringen.no/contentassets/f03d973e20604b828b07de478199c360/institusjonstilbudet_i_barnevernet_sluttrapport.pdf
- Helsedirektoratet. (2018). *Kunnskapsgrunnlag - Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge* (Rapport IS-2696). Helsedirektoratet.
<https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/kunnskapsgrunnlag-metoder-for-tidlig-identifisering-av-risiko-hos-barn-og-unge>
- Jávo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer*. Universitetsforlaget.
- Köhler-Olsen, J. (2022, Desember 14). Med mål om et bedre barnevern. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernsrettslige spørsmål* (4), s. 240-261.

- Konradsen, S., & Konradsen, H. (2018). Tidlig innsats er viktig ved atferdsvansker hos barn. *Tidsskrift for den Norske Lægeforening*.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko* (2.utg.). Gyldendal akademisk.
- Legemiddeloven. 1992. *Lov om legemidler m.v* (LOV-1992-12-04-132). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1992-12-04-132>
- Ot.prp.nr.90. (2003-2004). *Om lov om straff (straffeloven)*. Regjeringen.
- Personvernombud. (2021, Mai 27). *Retningslinjer for behandling og oppbevaring av forskningsdata med personopplysninger i studentprosjekter ved Universitetet i Stavanger*. Hentet fra uis.no: <https://www.uis.no/sites/default/files/2021-05/UiS%20Retningslinjer%20for%20behandling%20av%20personopplysninger%20i%20studentprosjekter%20-27.5.21%20-%20versjon%201.2.pdf>
- Prop. 133L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/>
- Røde-Kors. (2020). *Temanotat: unge som begår kriminalitet* (978-82-7250-231-6). Røde Kors. https://www.rodekors.no/globalassets/_rapporter/barn-og-unge/temanotat-unge_kriminalitet.pdf
- Schiefloe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn* (2.utg.). Fagbokforlaget.
- Solholm, R., & Jakobsen, R. (2009). Atferdsvansker. *Tidsskriftet Norges barnevern, Vol.86(1)*, s. 4-17
- SSB. (2020, Oktober 29). *Færre voksne, men flere barn, tatt for lovbrudd*. Hentet fra ssb.no: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/faerre-voksne-men-flere-barn-tatt-for-lovbrudd>
- SSB. (2022, November 28). *Barnevernsinstitusjoner*. Hentet fra ssb.no: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevernsinstitusjoner>
- Straffeloven. (2005). *Lov om straff* (LOV-2005-05-20-28). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>

- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse - En innføring i kvalitative metoder* (5.utg). Fagbokforlaget.
- UiS. (2022, November 21). *Om NVivo*. uis.no. <https://www.uis.no/nb/bibliotek/nvivo>

8.Vedlegg

10.1 Intervjuguide

1 Bakgrunn og erfaring

-Hvilken utdanning har du?

-Hva er din erfaring med arbeid med unge med alvorlige atferdsvansker?

2 *Hvordan vil du definere alvorlige atferdsvansker hos barn og unge?*

3 **Knyttet de barna med alvorlige atferdsvansker, så ønsker ikke samfunnet at ungdom under kriminell lavalder skal plasseres på institusjon. Hva er det som gjør at noen barn under kriminell lavalder likevel plasseres på institusjon?**

a. *Er det sider ved barnet/ungdommen som gjør at de til slutt plasseres på institusjon?*

b. *Er det sider ved barnets oppvekst i familie som gjør at ungdommene til slutt plasseres på institusjon?*

c. *Er det sider ved barnets oppvekst i et samfunn som gjør at ungdommene til slutt plasseres på institusjon?*

d. *Er det noe ved innsatser og kompetanse barnevernet gjør, og har, som har ført til at ungdommene til slutt plasseres på institusjon?*

4 **Det er lovfestet i hjemmel for institusjonsplassering at andre tiltak skal prøves i forkant, samt en vektlegging av tidlige innsatsen i ny lov. Hvordan møter dere alvorlige atferdsvansker i forkant av institusjonsplassering?**

5 **I ettertid: Hva kunne vært gjort for at disse ungdommene ikke skulle blitt plassert på institusjon? Er det noe disse ungdommene trenger, men ikke får?**

Sluttkommentar: *Er det noe annet du ikke har fått sagt, men som du synes er viktig i forhold til innsatsene rettet mot disse ungdommene?*

10.2 Informasjonsskriv til aktuelle informanter

Vil du delta i forskningsprosjektet

Barnevernstjenestens møte med atferdsvansker hos barn under den kriminelle lavalderen

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på barnevernets møte med barn under kriminell lavalder som har atferdsvansker. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Mitt navn er Irene Haver, og denne oppgaven er min avsluttende del av masterprogrammet i sosialfag ved Universitetet i Stavanger. Masterprosjektet tar utgangspunkt i arbeidet barnevernstjenesten gjennomfører med barn under kriminell lavalder som har atferdsvansker. Formålet i prosjektet er dermed å se på hvordan barnevernstjenesten møter barn med atferdsvansker som er under kriminell lavalder, hvordan rutinene og tiltakene fungerer, og hvorfor det blir tatt vurdering om institusjonsplassering i etterkant.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for sosialfag ved Universitetet i Stavanger er ansvarlig for prosjektet. Forskningsprosjektet skal skrives under veiledning av Erik Paulsen, førsteamanuensis ved det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

I forbindelse med prosjektets formål ønsker jeg å bygge masterprosjektet på intervjuer fra relevante fagpersoner innen atferdsvansker, fordelt på ulike barnevernfaglige felt. Dette er fagpersoner som kan bidra med nyttige erfaringer, kunnskap og refleksjoner.

Hva innebærer det for deg å delta?

Informasjonen jeg er interessert i å innhente i intervju er fagpersoner sine erfaringer med og forståelser av hvordan atferdsvansker hos barn under kriminell lavalder møtes, hvordan rutinene og tiltakene fungerer, og hva som ligger i grunn for at barna blir plassert på barnevernsinstitusjon. Intervjuet vil vare i cirka 60 minutter, og tar sted når og hvor det passer informantene best. Intervjuet blir tatt opp på lydfil, så langt informantene ikke samtykker til dette.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være student og veileder ved Universitetet i Stavanger som vil ha tilgang til opplysningene. I disse opplysningene vil det kun være hvor du arbeider i det barnevernsfaglige felt som lagres, og dette vil lagres kodet slik at ingen uvedkommende får tilgang til opplysningene. Disse opplysningene lagres for å forenkle videre arbeid med datamaterialet og vil bli anonymisert før studien levers inn.

Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen av masterprosjektet. Informasjonen som hentes inn vil ikke omhandle informantene privat, men deres profesjonelle erfaringer, kunnskaper og refleksjoner.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 30.05.2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres og slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for sosialfag ved UiS har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder ved Institutt for sosialfag, Erik Paulsen: erik.paulsen@uis.no, 51834276
- Student, Irene Haver: irehav@gmail.com, 46857338
- Vårt personvernombud: Rolf Jegervatn: personvernombud@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Erik Paulsen

Student

Irene Haver

10.3 Samtykkeerklæring

Universitetet
i Stavanger

Samtykkeerklæring

Tillatelse til lydopptak og oppbevaring av lydopptak

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *barnevernstjenestens møte med atferdsvansker hos barn under den kriminelle lavalderen*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju
- At det kan tas lydopptak av intervju
- At funn i mitt intervju kan bli brukt og presentert i prosjektet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 30.05.2023.

Jeg er også informert om at samtykket når som helst kan trekkes tilbake uten begrunnelse og med umiddelbar virkning.

.....

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

10.4 Svar fra Personverntjenester for forskning (Sikt)

12.04.2023, 14:49

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Institusjonsplassering av ungdom under kriminell lavalder](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
346892

Vurderingstype
Standard

Dato
25.01.2023

Prosjekttittel
Institusjonsplassering av ungdom under kriminell lavalder

Behandlingsansvarlig institusjon
Universitetet i Stavanger / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig
Erik Paulsen

Student
Irene Haver

Prosjektperiode
02.01.2023 - 30.05.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 30.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Til deg: Informasjonsskrivet ditt mangler noen punkter loven krever er med. Du må derfor legge til disse punktene i informasjonsskrivet før du gir dette til forskningsdeltakerne dine. Du trenger ikke å laste opp den oppdaterte versjonen i meldeskjemaet: (fjern det som ikke er relevant)

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi har vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene, men husk at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.)

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

